

İNSAN ONURUNA YARASIR
asgari ücret

3200tl
net!

İNSAN ONURUNA YARASIR *asgari ücret*

asgari ücret
3200tl
net!

ASGARİ ÜCRET RAPORU, 2020

DİSK ARAŞTIRMA MERKEZİ (DİSK-AR) | 3 ARALIK 2019, İSTANBUL

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU
ARAŞTIRMA MERKEZİ

ASGARİ ÜCRET RAPORU, 2020

BU RAPOR DİSK-AR TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR.

3 ARALIK 2019 TARİHİNDE MİMARLAR ODASI
İSTANBUL BÜYÜKKENT ŞUBESİ TOPLANTI SALONU'NDA
DÜZENLENEN BASIN TOPLANTISI İLE
KAMUOYUNA SUNULMUŞTUR.

İSTANBUL • ARALIK 2019

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş/İSTANBUL

Tel: (0212) 291 00 05 - 06 • Fax: (0212) 240 42 09

E-posta: diskar@disk.org.tr | disk@disk.org.tr

Web: www.disk.org.tr

facebook & twitter: @diskarastirma | @diskinsesi

Tasarım: Can Kaya

DİSK YÖNETİM KURULU

Arzu Çerkezoğlu Genel Başkan

Cafer Konca Genel Sekreter

Çetin Çalışkan Genel Başkan Yardımcısı

Cemal Poyraz Genel Başkan Yardımcısı

Alaaddin Sarı Yönetim Kurulu Üyesi

Kanber Saygılı Yönetim Kurulu Üyesi

Mustafa S. Yahyaoğlu Yönetim Kurulu Üyesi

İÇİNDEKİLER

TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	4
ÖZET.....	5
SUNUŞ.....	6
ASGARİ ÜCRETİN EVRENSEL KURALLARI.....	8
DÜNYA'DA ASGARİ ÜCRET TESPİT YÖNTEMLERİ.....	8
TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET TESPİTİ.....	10
ASGARİ ÜCRET HÜKÜMET VE İŞVEREN İTTİFAKI İLE BELİRLENİYOR.....	12
ASGARİ ÜCRET ORTALAMA ÜCRET HALİNE GELİYOR.....	13
KADINLARIN ÜCRET ORTALAMASI ASGARİ ÜCRETE DAHA YAKIN.....	14
10 MİLYON CİVARINDA İŞÇİ ASGARİ ÜCRETLİ.....	14
1 MİLYON 800 BİN İŞÇİ ASGARİ ÜCRETİN ALTINDA ÜCRET ALIYOR.....	16
TÜRKİYE AVRUPA'NIN EN DÜŞÜK ASGARİ ÜCRETLİ ÜLKELERİNDEN.....	17
ASGARİ ÜCRETİN MALİYETİ, BRÜTÜ VE NETİ.....	18
ASGARİ ÜCRET VE VERGİ DİLİMİ TARİFESİ.....	19
ASGARİ GEÇİM İNDİRİM (AGİ) ASGARİ ÜCRETİN PARÇASI DEĞİLDİR.....	20
İŞVERENLERE SAĞLANAN PRİM DESTEĞİ İŞÇİLERE SAĞLANMIYOR.....	20
ASGARİ ÜCRET KRİZDE ERİDİ.....	21
ASGARİ ÜCRET KRİZDE 430 DOLARDAN 357 DOLARA GERİLEDİ.....	21
ASGARİ ÜCRETLİ YILLIK 11 CUMHURİYET ALTINI KAYBETTİ.....	22
TÜRKİYE VE ÇİN ASGARİ ÜCRET DÜZEYİ ARASINDAKİ FARK DARALYOR.....	22
ASGARİ ÜCRET MİLLİ GELİR ARTIŞINDAN MAHRUM.....	23
ASGARİ ÜCRET TESPİTİNDE TÜİK HESABINA DAHİ UYULMUYOR.....	24
ASGARİ ÜCRET NASIL BELİRLENMELİ VE NE KADAR OLMALI?.....	25
ASGARİ ÜCRET "EN AZ" NE KADAR OLMALI?.....	27
2020 İÇİN ASGARİ ÜCRET TALEBİMİZ: NET 3 BİN 200 TL.....	27
KAYNAKLAR.....	28

TABLO VE GRAFİKLER LİSTESİ

GRAFİK 1: DÜNYA'DA ASGARİ ÜCRET TESPİT YÖNTEMLERİ	9
TABLO 1: ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ASGARİ ÜCRET TESPİT YÖNTEMLERİ	9
TABLO 2: ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU KARARLARI	12
TABLO 3: ORTALAMA FERDİ ÜCRET-MAAŞ GELİRİ ve ASGARİ ÜCRET (2006-2018)	13
GRAFİK 2: ORTALAMA FERDİ ÜCRET-MAAŞ GELİRİ ASGARİ ÜCRETİN KAÇ KATI? (2006-2018)	13
GRAFİK 3: CİNSİYETE GÖRE ORTALAMA FERDİ ÜCRET-MAAŞ GELİRİ ASGARİ ÜCRETİN KAÇ KATI? (2006-2018)	14
TABLO 4: ASGARİ ÜCRET CİVARINDA ÇALIŞAN İŞÇİLERİN SAYISI (2008-2017) (BİN)	15
TABLO 5: ASGARİ ÜCRET CİVARINDA ÜCRET ALAN İŞÇİ SAYISI (2017) (BİN)	16
TABLO 6: AB ÜLKELERİNDE, ABD ve TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET (2009-2019)	17
GRAFİK 4: AB ÜLKELERİNDE YILLIK ASGARİ ÜCRET (AVRO) (2009-2019)	17
TABLO 7: ASGARİ ÜCRETİN VERGİ VE KESİNTİ YÜKÜ	18
GRAFİK 5: ASGARİ ÜCRETİN MALİYETİNİN DAĞILIMI (%)	19
TABLO 8: İLK VERGİ DİLİMİ ASGARİ ÜCRETİN KAÇ KATI?	19
GRAFİK 6: İLK VERGİ DİLİMİ TARİFESİ ve ASGARİ ÜCRET ARTIŞI (2002-2019)	20
TABLO 9: ASGARİ ÜCRET ve ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ (2008-2019)	20
TABLO 10: İŞVERENLERE YÜZDE 5 SGK PRİM TEŞVİKİ (2010-2019)	21
GRAFİK 7: ABD DOLARI KARŞISINDA NET ASGARİ ÜCRET (2008-2019)	21
TABLO 11: ALTIN KARŞISINDA ASGARİ ÜCRET (2003-2019)	22
GRAFİK 8: ALTIN FİYATLARI KARŞISINDA ASGARİ ÜCRET (2003-2019)	22
GRAFİK 9: TÜRKİYE ve ÇİN'DE BRÜT ORTALAMA ASGARİ ÜCRET (2016-2019) ABD DOLARI	22
GRAFİK 10: BRÜT ASGARİ ÜCRETİN ve KİŞİ BAŞINA MİLLİ GELİRE ORANI (1999-2019) 1999:100	23
TABLO 12: ASGARİ ÜCRET ve MİLLİ GELİR VERİLERİ-AYRINTILI TABLO (1999-2019)	23
TABLO 13: BRÜT ve NET ASGARİ ÜCRET İLE TÜİK'E GÖRE ASGARİ ÜCRET (2003-2019)	24

ÖZET

Türkiye’de asgari ücretin tespitinde uluslararası standartlara uyulmuyor. BM, ILO ve Avrupa Konseyi standartları dikkate alınmıyor.

Asgari ücret tespitinde işçinin ailesi dikkate alınmıyor.

Asgari ücret üzerinde maliyetinin yarısı kadar vergi ve kesinti yükü var.

Asgari ücret milyonların meselesidir.

Asgari ücret sadece asgari ücretlileri değil, bütün çalışanları ilgilendiriyor.

Asgari ücretlileşme hızlanıyor: 10 milyon işçi asgari ücret civarında çalışıyor.

Asgari ücret ortalama ücret haline geliyor, ortalama ücret asgari ücrete yaklaşıyor.

Kadınların ücret ortalaması asgari ücrete daha yakın.

Türkiye Avrupa’nın en düşük asgari ücretli ülkelerinden biridir.

Asgari ücret döviz ve altın karşısında ezildi.

Türkiye’deki asgari ücret Çin’deki ortalama asgari ücrete yaklaşıyor.

Asgari ücret hesabında uluslararası standartlara uyulmalı sadece işçinin kendisi değil, ailesi de esas alınmalıdır.

Asgari ücret bütün işçiler ve memurlar için ortak saptanmalıdır.

Asgari ücret tespitinde geçim koşulları ve milli gelir artışı dikkate alınmalıdır.

Asgari ücret Asgari Geçim İndirimi hariç net hesaplanmalıdır.

Asgari ücret tespitine ilişkin 131 sayılı ILO Sözleşmesi onaylanmalı, Avrupa Sosyal Şartı’na asgari ücretle ilgili konan çekince kaldırılmalıdır.

SUNUŞ

DİSK Yönetim Kurulu, 3 Aralık 2019

2020 yılı asgari ücret tespit çalışmaları başladı. Asgari ücret pazarlığı Türkiye'nin en büyük ücret pazarlığıdır. Asgari ücret sadece sınırlı bir kesimi değil neredeyse çalışanların tamamını ilgilendiriyor. On milyon civarında işçi asgari ücrete çok yakın bir ücretle çalışıyor.

Asgari ücret aileleriyle birlikte on milyonlarca yurttaşın derdidir. 2019 itibariyle zorunlu sigortalıların sayısı 14 milyon civarındadır. Kayıt dışı çalışan işçilerle birlikte bu sayı 16 milyonu aşmaktadır. Asgari ücret tespiti 16 milyon işçinin ve onların ailelerinin yaşama koşullarını ilgilendiren çalışma hayatının en temel konularından biridir.

Asgari ücret emredici bir kural olmasına rağmen işçilerin önemli bir bölümü yasa dışı bir biçimde asgari ücretin altında ücretlerle çalıştırılmaktadır.

Asgari ücret nüfusun oldukça geniş bir bölümünü etkilemektedir. Asgari ücret, artışı gelir düzeyini, tüketim ve tasarruf eğilimlerini de etkileyeceği için ekonominin bütününe ilgilendiren çok önemli makro ekonomik bir göstergedir.

2020 yılı asgari ücret tespit çalışmaları 2 Aralık 2019'da başladı. Asgari ücret Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından saptanıyor. Karar oy çokluğu ile alınıyor ve kesin nitelik taşıyor. Asgari ücret tespit süreci Türkiye'nin en büyük pazarlığı olmasına karşın bu pazarlıkta işçilerin, sendikaların elinde grev silahı yoktur. Ancak asgari ücret tespit sürecini bir toplu pazarlığa çevirmek, milyonların meselesi yapmak ve çalışanları insanca bir asgari ücret talebi etrafında harekete geçirmek mümkündür.

2020 asgari ücreti krizin etkilerinin derinden yaşandığı, işsizliğin arttığı, alım gücünün düştüğü, gelir dağılımının bozulduğu koşullarda saptanıyor. Asgari ücret ülkemizde giderek ortalama ücrete dönüştüğü için asgari ücret çalışanları ekonomik krize karşı korumanın en önemli aracıdır. Tespit edilecek asgari ücret hem asgari ücret civarı çalışanların hem de bütün işçilerin ücret seviyesini etkileyecektir.

2020 asgari ücret pazarlığının zorlu geçeceği sır değil. Ekonomik krizi geçiştirmek için Hükümet elde avuçta ne varsa kullanmıştır. Bu nedenle ekonomi daha da kırılgan hale gelmiştir. Ancak üretim ve işsizlik cephesinde olumlu bir adım maalesef söz konusu değildir. 2020 seçim yılı olmadığı için Hükümet'in asgari ücrette cimri davranacağını ve bu konuda işverenlerle ortak hareket edeceğini söylemek mümkündür.

Bilindiği gibi Yeni Ekonomi Programı adı verilen 2020-2022 Orta Vadeli Programda "Kamunun yönlendirdiği bazı fiyat ve ücretlerde geçmiş enflasyon yerine YEP enflasyon hedeflerine göre ayarlamalar yapılacak, böylece enflasyonda atalet etkisi sınırlandırılacaktır" hedefine yer verilmişti. Aynı şekilde Uluslararası Para Fonu da 23 Eylül 2019'da yaptığı açıklamada "Geriyeye dönük enflasyona dayalı ücret saptama sistemi ortadan

kaldırılarak, asgari ücret artışı hedeflenen enflasyon ve verimliğe paralel saptanarak, işgücü piyasası esnekliği sağlanmalı" demişti.

Bu çerçevede asgari ücret müzakerelerinde Hükümet'in hedef enflasyonu gündeme getirebilir.

Orta Vadeli Program'da 2020 enflasyon hedefi yüzde 8,5 olarak saptanmıştır. Asgari ücret tespitinde hedef enflasyonun esas alınması kabul edilemez. Şirketlerin kurtarılmaya çalışıldığı, işveren teşviklerine devasa kaynakların ayrıldığı, İşsizlik Sigortası Fonu'nun "işveren destek fonu"na dönüştüğü bir ortamda kimse işçilere "fedakârlık" tavsiyesinde bulunmasın. Kimse işçilerden fedakârlık beklemesin.

Asgari ücret artışı halkın büyük bölümünün gelirin artması anlamına gelecektir. Bu nedenle asgari ücret artışının sadece işçilere değil, Türkiye ekonomisine katkısı olacaktır.

40 yıldır uygulanan ancak artık iflas eden neoliberal politikaları terk etme zamanı geldi. Ücret artışına dayalı büyüme mümkündür. Ücret artışları çalışana da ekonomiye de olumlu etki yapar. Ücret artışları alım gücünü artırarak ekonomiyi canlandırır.

Asgari ücret pazarlığı sıradan bir pazarlık değildir. Ülkemizin en büyük, en kapsamlı mücadele sürecidir. Asgari ücret pazarlığı sadece masa başı pazarlık değildir. DİSK asgari ücret pazarlığını çok önemli bir paylaşım mücadelesi olarak görmektedir. Uluslararası normlar gerektirdiği halde DİSK asgari ücret görüşmelerine katılamıyor. Ancak asgari ücret pazarlığı ve mücadelesinin doğrudan tarafıyız.

DİSK asgari ücret pazarlığını bütün işçi konfederasyonları tarafından ortaklaşa yürütülmesi gereken bir mücadele olarak görmekte ve asgari ücret görüşmeleri sırasında konunun toplumsal bir talep haline gelmesi ve sahiplenilmesi için ortak çalışma ve ortak mücadele önermektedir. DİSK, Türk-İş ve Hak-İş'e asgari ücretin insana yaraşır bir ücret olması için ortak çalışma ve mücadele çağrısı yapmaktadır.

Asgari ücret etrafında mücadele toplumsal, hukuksal ve bilimsel boyutları olan çok yönlü bir süreçtir. Bu çerçevede DİSK yıllardır asgari ücret tespit görüşmeleri sırasında görüşlerini bilimsel bir raporla kamuoyu ile paylaşmakta ve asgari ücret talebinin sosyal ve ekonomik temellerini bilimsel gerekçeleriyle kamuoyuna duyurmaktadır. DİSK, kuruluşundan bu yana asgari ücret raporları hazırlamaktadır.

Elinizdeki **Asgari Ücret Gerçeği 2020 Raporu** DİSK Araştırma Merkezi (DİSK-AR) tarafından asgari ücretin çeşitli boyutlarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Rapor karşılaştırmalı olarak dünya ve Türkiye'de asgari ücret uygulamalarını ele almakta ve 2020 asgari ücret talebimizin temel gerekçelerini ortaya koymaktadır.

"Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlamak için yeterli adil bir ücret alma hakkı vardır."

Avrupa Sosyal Şartı (1961),

Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı (1996)

İnsan onuruna yaraşır ASGARİ ÜCRET

İnsan onuruna yaraşır asgari ücret temel bir insan hakkıdır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:

"Çalışan herkesin, kendisine ve ailesine insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sağlayan ve gerektiğinde her türlü sosyal koruma yolları ile de desteklenen adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır."

Avrupa Sosyal Şartı:

"Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlamak için yeterli adil bir ücret alma hakkı vardır."

ILO:

"Asgari ücretin tespitinde işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçları, ülkedeki genel ücret seviyesi, hayat pahalılığı, sosyal güvenlik yardımları ve diğer sosyal grupların görelî yaşama standartları dikkate alınmalıdır."

ASGARİ ÜCRETİN EVRENSEL KURALLARI

Asgari ücret evrensel olarak kabul görmüş temel sosyal insan haklarından biridir. Asgari ücret uygulaması, işçilerin sermayenin insafına bırakılmaması ve kamusal düzenlemelerle korunması anlamına geliyor. Çeşitli uluslararası sözleşme ve antlaşmalar asgari ücret hakkını güvence altına almıştır. İnsanca yaşamaya yetecek asgari ücret yüz yıldır evrensel olarak kabul edilmiş bir haktır.

2019'da 100. yılına ulaşan **Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO)** kuruluş ilkele-ri arasında asgari ücret de yer almaktadır. ILO'nun kuruluş ilkeleri arasında "**her çalışana ülkesinin ve zamanın koşullarına göre makul bir yaşamı sürdürbilmesi için uygun bir ücret ödenmelidir**" ilkesine yer verilmişti. **ILO'nun 131 sayılı Asgari Ücret Tespitine İlişkin Sözleşmesi'nin** 3. maddesine göre, "asgari ücretin tespitinde işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçları, ülkedeki genel ücret seviyesi, hayat pahalılığı, sosyal güvenlik yardımları ve diğer sosyal grupların görelî yaşama standartları dikkate alınmalıdır." ILO'nun 135 sayılı tavsiye kararında ise asgari ücretin, yoksulluğun alt edilmesine yönelik etkisine, bütün işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçlarının tatminin sağlanmasına dönük öneri yer almaktadır. **Türkiye ne yazık ki 131 sayılı ILO Sözleşmesi'ni henüz onaylamamıştır.**

ILO tarafından hazırlanan **Asgari Ücret Politika Kılavuzu** adlı çalışmada asgari ücretin anlamlı olabilmesi için ekonomik etkenleri dikkate alırken, işçilerin ve ailelerinin ihtiyaçlarını kapsayacak bir düzeyde saptanması gerektiği vurgulanmaktadır (ILO, 2017).

10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin** asgari ücretle ilgili 23. maddesinde "Çalışan herkesin, kendisine ve ailesine insanlık

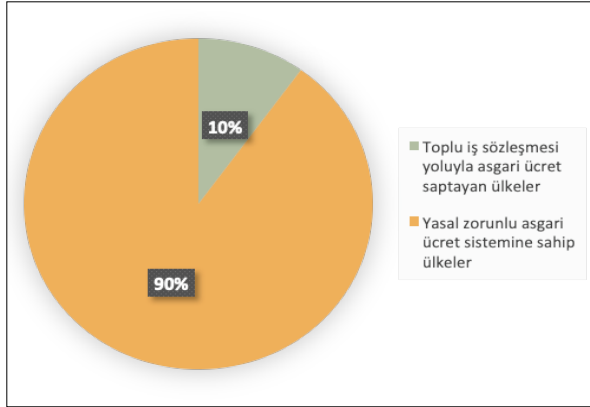
onuruna yaraşır bir yaşam sağlayan ve gerektiğinde her türlü sosyal koruma yolları ile de desteklenen adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır" ilkesine yer verilmektedir. Evrensel Bildirge açıkça işçinin kendisinin ve ailesinin insanlık onuruna uygun bir yaşam sağlayacak ücret hakkını güvence altına almaktadır. Türkiye, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni kabul etmiştir.

1961 yılında kabul edilen **Avrupa Sosyal Şartı** ile onun güncellenmiş hali olan ve 1996'da kabul edilen **Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın** 4 (1) maddesi ise "**Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine iyi bir yaşam düzeyi sağlamak için yeterli adil bir ücret alma hakkı vardır**" hükmünü içermektedir. Türkiye, tarafı olduğu Avrupa Sosyal Şartı'nın ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın bu hükmüne anlaşılmaz bir biçimde çekince koymuş ve onay dışı bırakmıştır.

DÜNYA'DA ASGARİ ÜCRET TESPİT YÖNTEMLERİ

Asgari ücretin tespitinde dünyada farklı yöntemler kullanılmaktadır. Ülkelerin çoğunda yasal-zorunlu bir asgari ücret sistemi varken, başta İskandinav ülkeleri olmak üzere kimi ülkelerde asgari ücrete ilişkin yasal zorunlu bir sistem yoktur. Bu ülkelerde asgari ücret ulusal veya sektörel düzeyde toplu iş sözleşmeleriyle belirlenmektedir.

ILO verilerine göre 186 ILO üyesi ülkenin yüzde 90'ında yasalar veya toplu iş sözleşmeleriyle uygulanan bir asgari ücret sistemi vardır. Yüzde 10'unda ise asgari ücret sistemi yoktur. ILO tahminlerine göre asgari ücret uygulaması olan ülkelerin yüzde 90'ında yasal-zorunlu bir asgari ücret mekanizması varken, yüzde 10'unda asgari ücret düzeyi toplu iş sözleşmeleriyle belirlenmektedir (ILO, 2017). Bu ülkeler genellikle İskandinav

Grafik 1: Dünya'da Asgari Ücret Tespit Yöntemleri

Kaynak: ILO (2017)

ülkeleridir. Asgari ücretin toplu iş sözleşmeleriyle belirlendiği sistemlerde teşmil yoluyla sendika üyesi olmayanlar da kapsama alınmaktadır.

Asgari ücret tespitinde üç temel yöntemden söz etmek mümkündür: 1) Asgari ücretin doğrudan hükümet tarafından belirlenmesi, 2) Asgari ücretin hükümet ve sosyal taraflar arasında müzakere veya danışma yoluyla belirlenmesi, 3) Asgari ücretin ulusal veya sektörel toplu pazarlık yoluyla belirlenmesi (Tablo 1).

Asgari ücret ABD, Brezilya, Hollanda, Lüksemburg, Malta, İspanya, Yeni Zelanda ve Yunanistan'da hükümet tarafından tespit edilmektedir. **ABD**'de federal düzeyde ve eyalet düzeyinde asgari ücret tespiti yapılmaktadır.

Yunanistan'da 2012 öncesinde asgari ücret toplu pazarlık yoluyla belirlenirken, yaşanan kriz sonrasında asgari ücret hükümet tarafından **Avrupa Komisyonu, Avrupa Merkez Bankası ve Uluslararası Para Fonu** tarafından oluşturulan üçlü komite (**Troika**) ile birlikte saptanmaktadır. **Hollanda**'da asgari ücret ekonomide gelişmeler dikkate alınarak hükümet tarafından saptanmaktadır. İspanya'da 2011 öncesinde hükümet asgari ücreti sosyal taraflarla birlikte saptıyordu. 2011 sonrasında ise kriz nedeniyle bu yöntemden vazgeçildi.

Asgari ücret tespitinde kullanılan ikinci yöntem hükümetler ve sosyal taraflar (işçi ve işveren örgütleri) arasında müzakere ve danışmadır. **Almanya**, **Birleşik Krallık**, **Fransa**, **Portekiz**, **Polonya** ve **Türkiye** bu grupta yer almaktadır. **Almanya**'da Asgari Ücret Daimî Komitesi aracılığıyla sosyal

Tablo 1: Çeşitli Ülkelerde Asgari Ücret Tespit Yöntemleri

Ülke	Yasal Asgari Ücret Sistemi	Hükümet Tarafından	Hükümet ve Sosyal Taraflar Birlikte veya Danışarak	Toplu İş Sözleşmeleriyle (Ulusal veya Sektörel)
ABD	Var	+		
Almanya	Var		+	
Avusturya	Yok			+
Avustralya	Var		+	
Belçika	Var			+
Birleşik Krallık	Var		+	
Brezilya	Yok	+		
Bulgaristan	Var		+	
Çekya	Var		+	
Danimarka	Yok			+
Estonya (*)	Var		+	+
Finlandiya	Yok			+
Fransa (*)	Var		+	+
Hırvatistan	Var		+	
Hollanda	Var	+		
İrlanda	Var		+	
İsveç	Yok			+
İsviçre	Yok			+
İtalya	Yok			+
İzlanda	Yok			+
Kıbrıs (Güney)	Yok			+
Letonya	Var		+	
Litvanya	Var		+	
Lüksemburg	Var	+		
Macaristan	Var		+	
Malta	Var	+		
Norveç	Yok			+
Polonya	Var		+	
Portekiz	Var		+	
Romanya	Var		+	
Slovakya	Var		+	
İspanya	Var	+		
Türkiye	Var		+	
Yeni Zelanda	Var	+		
Yunanistan (*)	Var	+		

Kaynak ve Açıklama: Alfonso Arpaia, Pedro Cardoso, Aron Kiss Kristine Van Herck ve Anneleen Vandeplass (2017), Statutory Minimum Wages in the EU: Institutional Settings and Macroeconomic Implications, IZA – Institute of Labor Economics <http://ftp.iza.org/pp124.pdf> (Erişim 27 Kasım 2019)

OECD ülkeleri için <http://www.oecd.org/employment/emp/Minimum%20wages.pdf> (Erişim 27 Kasım 2019)

Asgari ücret tespitine ilişkin gruplandırma ülke özelliklerine göre bazı karma uygulamaları da içermektedir. Bu nedenle baskın uygulama yanında diğer uygulamalara da yer verilmiştir.

(*) Fransa'da yasal asgari ücret yanında toplu iş sözleşmeleriyle müzakere edilmiş asgari ücret de uygulanmaktadır. Estonya'da asgari ücret sosyal taraflarca kararlaştırılmakta ve bu karar hükümet tarafından imzalanmaktadır. Yunanistan'da 2012'ye kadar toplu iş sözleşmeleriyle belirleniyordu.

insan onuruna yaraşır

ASGARİ ÜCRET

*Türkiye'deki
Asgari Ücret
Tespit Yöntemi
Uluslararası
Normlara Aykırıdır*

tarafarca belirlenen asgari ücret hükümet kararnamesi ile yürürlüğe girer. Komite, işçi ve işveren temsilcileri ile bilimsel danışmanlardan oluşmaktadır.

Fransa'da hükümet temsilcilerinin, çalışanların ve işverenlerin oluşturduğu Toplu İş Sözleşmeleri Yüksek Komisyonu, asgari ücret için her yıl görüş bildirmek üzere toplanmaktadır. Sendika temsilcilerinin ve işverenlerin yasal olarak yılda en az bir kez ücretlerle ilgili görüşmelere katılmak için bir araya gelmesi zorunludur. Asgari ücret, komitede ortaya konan görüşlerden sonra hükümet tarafından belirlenir. Toplu iş sözleşmesi kapsamının oldukça yüksek olduğu Fransa'da toplu iş sözleşmeleriyle saptanan müzakere edilmiş asgari ücret de uygulanır.

Macaristan'da asgari ücret sosyal tarafların önerileri doğrultusunda hükümet tarafından belirlenir. İrlanda'da ise sosyal tarafların veya İş Mahkemesi'nin tavsiyeleri doğrultusunda hükümet tarafından belirlenir. **İngiltere, Letonya, Litvanya, Romanya ve Slovakya**'da asgari ücret sosyal tarafların önerileri dikkate alınarak hükümet tarafından belirlenir. **Polonya**'da asgari ücret hükümet, işveren ve sendikalar tarafından birlikte belirlenir. **Portekiz**'de başbakan ve 4 bakan, işveren örgütleri ve sendika konfederasyonları tarafından oluşturulan Sosyal Diyalog Daimî Komisyonu tarafından belirlenen asgari ücret daha sonra bir kararname ile yürürlüğe girer. **Estonya**'da asgari ücret işçi sendikaları konfederasyonu ve işveren konfederasyonu tarafından kararlaştırılır. Daha sonra hükümet tarafından imzalanır.

Avusturya, Finlandiya, İtalya, İsveç, İsviçre, İzlanda ve Norveç'te ise yasalarla düzenlenmiş bir asgari ücret sistemi yoktur. Asgari ücret sektörel veya ulusal ölçekli toplu iş sözleşmeleri ile belirlenir. **Belçika**'da ise asgari ücret Ulusal Çalışma Konseyi'nde işveren örgütü ve sendikalar ile müzakere edilen toplu sözleşmeler ile belirlenir.

TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET TESPİTİ

Türkiye'de yasal asgari ücret sistemi vardır. Dahası, Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" başlıklı üçüncü bölümünde yer alan "Ücrette adalet sağlanması" başlıklı 55. maddede asgari ücret anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Anayasa'nın 55. maddesine göre,

"Ücret emeğin karşılığıdır" ve "Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır. Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da gözönünde bulundurulur."

Bu madde ile Anayasa, devlete asgari ücret konusunda olumlu edimde bulunma yükümlülüğü getirmektedir. Devlet bir yandan adil bir ücret için diğer yandan asgari ücret için gerekli önlemleri alacaktır. Anayasa'ya göre asgari ücret sadece ülkenin ekonomik durumu ile sınırlı olarak ele alınamaz. "Çalışanların geçim şartları" asgari ücret tespitinde dikkate alınması gereken ilk etkidir.

Ülkemizde yasal asgari ücret uygulaması **3008 sayılı ve 1936 tarihli İş Kanunu** ile erken Cumhuriyet döneminde mevzuatımıza girmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39. maddesine göre iş sözleşmesi ile çalışan ve İş Kanunu kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için ücretlerin asgari sınırları, en geç iki yılda bir Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca (yeni adıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığı ile belirlenir. Asgari ücret bölge ayrımı olmaksızın, ulusal düzeyde, yaş ve sektör ayrımı yapmaksızın Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından

tek tip olarak saptanmaktadır. Komisyon kararları kesindir ve Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer. Komisyon'un toplanma ve çalışma şekli ile asgari ücretlerin tespiti sırasında uygulanacak esaslar bir **Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği** ile belirlenmiştir.

Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği'ne göre asgari ücret: *"işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları*

üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücreti" şeklinde tanımlanmaktadır.

Uluslararası normlara göre işçinin sadece kendisinin değil ailesinin de (hanehalkının) asgari ücret tespitinde hesaba katılması gerekir.

Yönetmelikteki tanımda işçinin ailesi asgari ücretin dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla Türkiye'deki asgari ücret tespit yöntemi uluslararası standartlarla uyumsuzdur.

asgari ücret
3200tl
net!

Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği:

"Asgari ücret işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücrettir."

ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU DEMOKRATİK DEĞİL

Türkiye'de asgari ücret üçlü taraflı bir mekanizma olan Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirleniyor. Komisyonda beş hükümet, beş işveren ve beş işçi temsilcisi yer alıyor. İşçi ve işveren temsilcileri en çok üyeye sahip üst işçi ve işveren örgütleri tarafından (işçi temsilcileri Türk-İş işveren temsilcileri ise TİSK) saptanıyor.

Komisyonda DİSK ve diğer konfederasyonlar yer alamıyor. Böylece işçilerin önemli bir bölümünün komisyonda temsili engellenmektedir. Komisyon kararları kesin nitelikli olup itiraz edilemiyor. Asgari ücret tespit sürecinde toplu pazarlık sürecinde olduğu gibi uyumsuzluk prosedürü işlemiyor, kararlara itiraz edilerek uyumsuzluğa gidilemiyor.

Asgari Ücret Tespit Komisyonunun yapısı günümüze kadar hep iş kanunları ile saptandı. Asgari ücret iş kanunları ile düzenlendiği için bunu saptayacak komisyonun da iş kanunu içinde yer alması kanun yapma tekniği ve yasama kalitesi açısından gereklidir. Ancak 2018'de sessiz sedasız bir biçimde komisyon ile ilgili önemli bir değişiklik yapıldı.

ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU CUMHURBAŞKANLIĞI'NA BAĞLANDI

Asgari Ücret Tespit Komisyonu 10 Temmuz 2018'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) ile İş Kanunu'ndan çıkartılarak Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içine alındı. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 522. maddesinin (f) bendi ile Asgari Ücret Tespit Komisyonu, Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içindeki idari kurul, konsey ve komisyonlar arasına alındı. Böylece komisyon doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlanmış oldu.

Bilindiği gibi Asgari Ücret Tespit Komisyonu 4857 sayılı İş Kanunu'nda açıkça düzenlenmişti ve bu nedenle konunun CBK ile düzenlenmesi Anayasa'nın 104. maddesine göre mümkün değildi. Komisyonun Cumhurbaşkanlığına bağlanmasında dolambaçlı bir yol izlendi. Önce 2 Temmuz 2018 tarih ve 700 sayılı KHK'nin 145. maddesi ile Asgari Ücret Tespit Komisyonuna ilişkin İş Kanunu'nun 39. maddesinin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırıldı ve ardından komisyon 1 sayılı CBK ile düzenlendi.

Komisyonun neden İş Kanunu sistematığı dışına çıkarıldığına ilişkin bir gerekçe kamuoyu ile paylaşılmadı. Bildiğimiz kadarıyla bu konuda komisyonun işçi ve işveren taraflarının görüşü alınmadı. Asgari Ücret Tespit Komisyonunun Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içine alınması, CBK ile komisyonun yapısının değiştirilmesine olanak tanımaktadır. Komisyon İş Kanunu kapsamında kalsaydı değişiklikler TBMM tarafından kanunla yapılabilecekti. Oysa şimdi komisyonun yapısı Cumhurbaşkanı tarafından tek başına değiştirilebilecektir.

ASGARİ ÜCRET HÜKÜMET VE İŞVEREN İTTİFAKI İLE BELİRLENİYOR

Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun kararları oy çokluğu ile alınmakta ve kesin nitelik taşımaktadır. Komisyon kararlarına itiraz mümkün değildir. Dolayısıyla hükümet ve işveren tarafı aynı doğrultuda oy kullandığında işçi tarafı azınlıkta kalmaktadır. 2000-2018 arasında 19 kez yapılan asgari ücret görüşmelerinin sadece dördünde taraflar arasında uzlaşma sağlandı. İşçi tarafı 13 kez saptanan asgari ücrete itiraz etmiş ve bu yıllara ilişkin asgari ücret düzeyi hükümet ve işveren tarafının ittifakıyla alınmıştır (Tablo 2).

2000 ve 2009 yıllarında ise iki kez işçi kesimi komisyon toplantılarına katılmamıştır. İşverenler ise sadece iki kez asgari ücret miktarına itiraz etmiştir. İşveren kanadının 2000 yılından bu yana sadece iki kez, buna karşılık işçi kanadının ise 13 kez asgari ücrete itiraz etmesi, asgari ücret tespit sürecinin kimin lehine işlediği konusunda oldukça açıklayıcıdır.

İşçilerin 13 kez muhalefet ettiği asgari ücret rakamı, işçi kanadının itirazlarına rağmen işveren ve hükümet tarafından oy çokluğuyla kabul edildi.

Tablo 2: Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararları

Yıl	Oy Birliği	Oy Çokluğu	İşçi Muhalefeti	İşveren Muhalefeti
2000 (*)		+	+	
2001		+	+	
2002		+	+	
2003		+		+
2004		+	+	
2005		+	+	
2006		+	+	
2007	+			
2008	+			
2009 (*)		+	+	
2010		+	+	
2011	+			
2012		+	+	
2013		+	+	
2014		+	+	
2015		+		+
2016		+	+	
2017		+	+	
2018	+			
Toplam	4	15	13	2

Kaynak: DİSK-AR tarafından Resmî Gazete'den derlenmiştir.

(*) 2000 ve 2009 yıllarında işçi kesimi iki kez komisyon toplantılarına katılmamıştır.

patronlar asgari ücretten pek memnun!

ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU (2000-2019)

19
KOMİSYON
KARARI

2
İŞVEREN
MUHALEFETİ

13
İŞÇİ
MUHALEFETİ

ASGARİ ÜCRET ORTALAMA ÜCRET HALİNE GELİYOR

Asgari ücretin hanehalkı ortalama ücret ve maaş gelirine oranı giderek yükselmektedir. Bir diğer ifadeyle asgari ücret ortalama ücret gelirine yaklaşmaktadır. Böylece asgari ücret giderek çalışanların çok daha geniş bir bölümünün sorunu haline gelmektedir. **TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması** (2018) sonuçlarına göre hesaplanan aylık ferdi ücret ve maaş geliri ile asgari ücret arasındaki makas giderek kapanmaktadır.

2006 yılında aylık hanehalkı ferdi ücret ve maaş geliri asgari ücretin yaklaşık iki katı iken, 2018'de ortalama hanehalkı ferdi ücret ve maaş geliri asgari ücretin yüzde 1,56 katına geriledi. Bir diğer ifadeyle ortalama ücretler asgari ücretten daha az arttı ve giderek daha fazla işçi asgari ücrete yakın düzeylerde ücretlerle çalışmak zorunda kaldı. Asgari ücret ve asgari ücrete komşu ücretlerle çalışanların oranı giderek yükselmektedir.

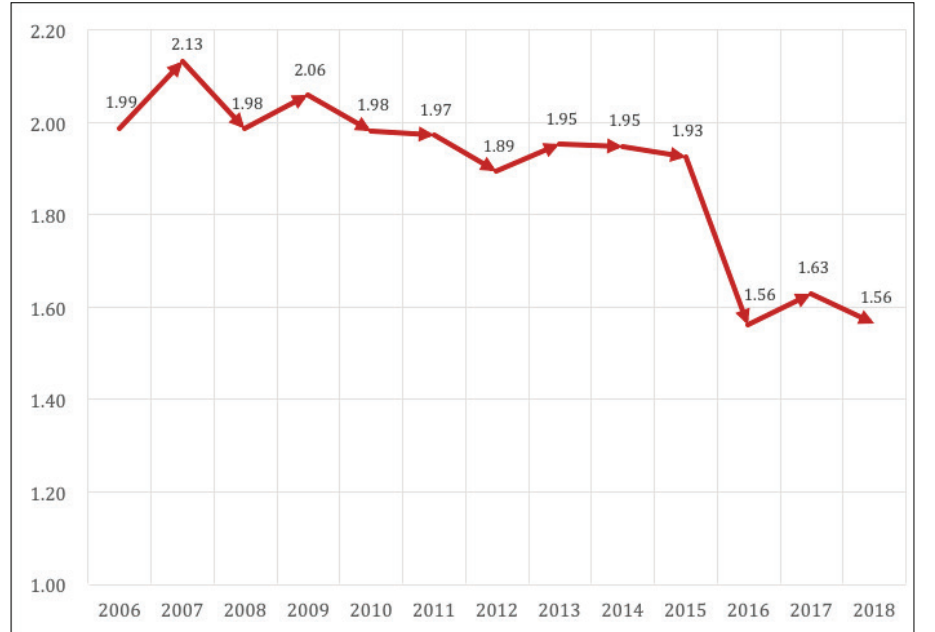
ILO'ya göre asgari ücret gelişmekte ve yükselmekte olan ekonomilerde ortalama ücret seviyesine yakındır. Diğer bir ifadeyle bu ülkelerde ortalama ücret, asgari ücrete yakın bir düzeyde gerçekleşmektedir. Sanayileşmiş ülkelerde asgari ücretin ortalama ücrete oranı yüzde 35 ile yüzde 60 arasındayken, gelişmekte olan ülkelerde bu oranda çok daha yüksek düzeylere çıkmaktadır. Örneğin Brezilya'da bu oran yüzde 78, Filipinler'de yüzde 98'dir. Gelişmekte olan ülkelerde asgari ücretin ortalama ücrete yakın olmasının nedeni ortalama ücretlerin düşüklüğünden kaynaklanmaktadır (ILO, 2017).

Tablo 3: Ortalama Ferdi Ücret-Maaş Geliri ve Asgari Ücret (2006-2018)

Yıl	Aylık Ferdi Maaş ve Ücret Geliri (A)	Net Asgari Ücret (B)	Asgari Ücretin Aylık Ferdi Ücret ve Maaş Gelirine Oranı (%) (B/A)	Aylık Ferdi Ücret ve Maaş Geliri Asgari Ücretin Kaç Katı? (A/B)
2006	755,8	380,4	50%	1,99
2007	859,0	403,0	47%	2,13
2008	955,9	481,6	50%	1,98
2009	1.084,5	527,1	49%	2,06
2010	1.142,2	576,6	50%	1,98
2011	1.242,0	630,0	51%	1,97
2012	1.327,4	701,1	53%	1,89
2013	1.509,1	773,0	51%	1,95
2014	1.647,6	846,0	51%	1,95
2015	1.827,5	949,1	52%	1,93
2016	2.031,3	1.301,0	64%	1,56
2017	2.287,4	1.404,0	61%	1,63
2018	2.508,8	1.603,1	64%	1,56

Kaynak ve Açıklama: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması ve AÇSGB verilerinden yararlanılarak DİSK-AR tarafından hesaplandı. (Ücretli, maaşlıların verileri alındı; yevmiyeliler hesaplamaya dahil edilmedi)

Grafik 2: Ortalama Ferdi Ücret-Maaş Geliri Asgari Ücretin Kaç Katı? (2006-2018)

Kaynak: Tablo 3'ten yararlanılarak DİSK-AR tarafından hesaplandı.

**Ortalama ücretler
asgari ücrete
yakınlaşıyor**

Ortalama ferdi ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2 katı iken, 1,6 katına geriledi.

KADINLARIN ÜCRET ORTALAMASI ASGARİ ÜCRETE DAHA YAKIN

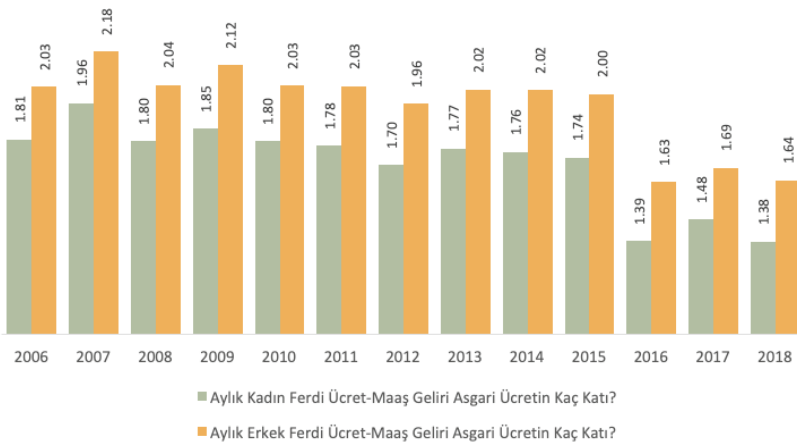
TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (2018) sonuçlarına göre hesaplanan aylık ortalama ücret ve maaş geliri ile asgari ücret arasındaki ilişki kadınların gelirinin asgari ücrete daha yakın olduğu göstermektedir.

2006'da kadınların aylık ortalama ücret ve maaş geliri asgari ücretin 1,81 katı düzeyindeydi. 2018'de ise kadınların ortalama ücret ve maaş gelirleri asgari ücretin 1,38 katı düzeyine gerilemiştir. Buna karşılık erkeklerin aylık ortalama ücret ve maaş gelirleri kadınlarınkinden daha yüksektir. 2006'da erkeklerin aylık ortalama ücret ve maaş geliri asgari ücretin 2,03 katı iken, 2018'de 1,64'e gerilemiştir. Böylece kadınların ortalama ücret ve maaş gelirleri erkeklere göre çok daha hızlı düşmüştür (Grafik 3).

Bu tablo ücretler açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortaya koymaktadır. Asgari ücret ile kadınların ortalama ücretleri arasındaki fark giderek azalmaktadır. Kadınların ortalama ücretleri erkeklere göre asgari ücrete çok daha yakındır.

Kadınların ortalama ücretleri erkeklere göre asgari ücrete çok daha yakındır.

Grafik 3: Cinsiyete Göre Ortalama Ferdi Ücret-Maaş Geliri Asgari Ücretin Kaç Katı? (2006-2018)

Kaynak ve Açıklama: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması ve AÇSGB verilerinden yararlanılarak DİSK-AR tarafından hesaplandı. (Ücretli, maaşlıların verileri alındı; yevmiyeliler hesaplamaya dahil edilmedi)

10 MİLYON CİVARINDA İŞÇİ ASGARİ ÜCRETİ

Asgari ücretin ortalama ücretlere yaklaşması ile birlikte daha çok emekçi asgari ücrete yakın ücretlerle çalışır hale geliyor. Asgari ücretlileşme süreci hızlanıyor.

Asgari ücret işçinin cebine giren en az ücretten çok daha fazla anlam ifade ediyor. Asgari ücret sadece asgari ücret civarında ücret alanları değil, bütün ücretli çalışanları ilgilendiren çok önemli bir göstergedir. Çünkü asgari ücret seviyesindeki artış, genel ücret artışlarını da etkilemektedir. Asgari ücret arttığında diğer ücret seviyelerinde çalışanlar da ücret artışı talep etmektedir. Dolayısıyla asgari ücret ülkenin refah düzeyini belirleyen sosyal devletin önemli uygulamalarından biridir. Öte yandan sosyal güvenlik primlerinin alt ve üst sınırı asgari ücrete bağlı olarak belirleniyor. İşsizlik ödeneklerinden, emekli aylıklarına kadar pek çok ödeme asgari ücret düzeyinden etkileniyor. Ayrıca asgari ücret artışı sendikaların ücret taleplerini de etkilemektedir.

Asgari ücretle çalışanların sayısının tam olarak saptanması çeşitli zorluklar taşımaktadır. Kayıt dışılık ve kısmi kayıt dışılık asgari ücretle çalışanların tam olarak saptanmasını zorlaştırıyor. Asgari ücret kapsamındaki işçi sayısına iki kaynaktan ulaşmak mümkündür: Bunlardan biri **Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)** kayıtları diğeri ise **TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA)** verileridir.

SGK kayıtları sadece kayıtlı işçileri ve kuruma yapılan ücret bildirimlerini esas almaktadır. Dolayısıyla bu veriden asgari ücret altında (kayıt dışı) çalışanların sayısına ulaşmak mümkün değildir. Öte yandan bilindiği gibi **SGK'ye bildirilen ücret ile işçiye ödenen ücret farklılık gösterebilmektedir**. Örneğin işçinin ücreti asgari ücret üzerinden bildirilmekte ancak ödeme asgari ücretten daha yüksek

Tablo 4: Asgari Ücret Civarında Çalışan İşçilerin Sayısı (2008-2017) (Bin)

Yıl	Toplam Zorunlu Sigortalı Sayısı (Bin)	Toplam Asgari Ücret Civarı (+ yüzde 10)	Oran	Özel Sektör Zorunlu Sigortalı Sayısı (Bin)	Özel Sektör Asgari Ücret Civarı Prim Ödenenler (+ yüzde 10)	Oran	Kamu Zorunlu Sigortalı Sayısı (Bin)	Kamuda Asgari Ücret Civarı Prim Ödenenler (+ yüzde 10)	Oran
2008	8.911	5.823	65%	8.241	5.743	70%	671	80	12%
2009	9.030	5.876	65%	8.185	5.704	70%	845	173	20%
2010	10.031	6.441	64%	9.162	6.294	69%	868	150	17%
2011	11.031	7.022	64%	10.224	6.786	66%	806	236	29%
2012	11.940	7.436	62%	11.064	7.144	65%	875	292	33%
2013	12.484	7.421	59%	11.683	7.140	61%	801	281	35%
2014	13.240	7.452	56%	12.395	7.159	58%	845	293	35%
2015	13.999	7.743	55%	12.813	7.185	56%	1.186	558	47%
2016	13.775	7.578	55%	12.715	7.105	56%	1.059	474	45%
2017	14.477	7.414	51%	13.552	7.129	53%	925	285	31%
Artış 2008:100	162	127		164	124		137	356	

Kaynak ve açıklama: SGK 2008-2017 yıllıklarından DİSK-AR tarafından derlenmiştir. İşçi sayısı SGK yıllıklarında 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası (SSGSS) Kanunu 4-1-a maddesine göre hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanları kapsamaktadır.

Önemli Not: SGK 2018 yılı Kasım 2019 sonu itibarıyla henüz yayımlanmadığı için 2017 verileri esas alınmıştır.

yapılabilmektedir. Bir diğer yöntem ise bankadan ücret ödeme zorunluluğu nedeniyle işçinin ücretinin asgari ücret üzerinden gösterilmesi ama ücretini bankadan alan işçiden ücretinin bir kısmının geri alınmasıdır. Bu yönetime özellikle tekstil sektöründe rastlanmaktadır.

TÜİK verileri ise beyana dayalı olduğu için farklılıklar gösterebiliyor. Öte yandan sadece tamına asgari ücret alanları değil asgari ücrete çok yakın ücret alanları da (**asgari ücret komşuluğu**)¹ asgari ücret kapsamında değerlendirmek gerekir.

5510 sayılı SSGSS Kanunu prime tabi ücretlerin alt sınırını asgari ücret, üst sınırını ise asgari ücretin 7,5 katı olarak düzenlemektedir. Kayıtlı işçilerin ücretlerini, SGK verilerindeki prim ödeme aralıklarından bulmak mümkündür. SGK verilerine göre 2008'de 8,9 milyon civarında olan kayıtlı işçi sayısı 2017 yılında yüzde 62 artışla 14,5 milyon civarına yükselmiştir. Asgari

¹ Asgari ücret komşuluğu kavramı, asgari ücrete çok yakın ücret alanları (asgari ücretin yüzde 20 fazlasına kadar) ifade etmek için kullanılmaktadır.

ücretin yüzde 10 fazlasının altında prim ödenen işçi sayısı ise 5,8 milyondan 7,4 milyona yükselmiştir. Özel sektörde kayıtlı çalışan işçi sayısı ise yüzde 64 artışla 8,2 milyondan 13,5 milyona yükselmiştir. Özel sektörde asgari ücret ve yüzde 10 fazlası üzerinden prim ödeyenlerin sayısı ise 5,7 milyondan 7,1 milyona yükselmiştir (Tablo 4).

Kamu kesiminde ise ilginç bir tablo ile yüz yüzeyiz. SGK verilerine göre kamuda zorunlu sigortalı işçi sayısı 671 binden 925 bine çıkarken kamuda asgari ücret civarında primi ödenenlerin sayısı 80 binden 285 bine çıkmıştır. Asgari ücret civarı (+%10) ücret üzerinden primi ödenen işçilerin oranı yüzde 65'ten yüzde 51'e gerilerken, kamuda bu oran yüzde 12'den yüzde 31'e yükselmiştir. Bunun sebebinin son yıllarda İşsizlik Sigortası Fonu tarafından teşvik programları çerçevesinde kamuda düzensiz ve düşük ücretli kamu istihdamı olduğu düşünülmektedir.

Asgari ücret komşuluğu kavramı, asgari ücrete çok yakın ücret alanları (asgari ücretin yüzde 20 fazlasına kadar) ifade etmek için kullanılmaktadır.

1 MİLYON 800 BİN İŞÇİ ASGARİ ÜCRETİN ALTINDA ÜCRET ALIYOR

Öte yandan TÜİK verilerine göre (2017) asgari ücret altında ücret alanların sayısı 1,8 milyon ve asgari ücret alanların sayısı 5 milyon civarı olmak üzere asgari ücret ve altında ücretle çalışanlar yaklaşık 6,8 milyondur. Bu sayıya asgari ücretin biraz üzerinde ücret alanlar (asgari ücrete komşu) dahil değildir.

SGK verilerine göre ise (2017) asgari ücret ve asgari ücretin yüzde 10'u civarında ücret alanların toplamı 7,4 milyondur. Bu sayıya asgari ücretin altında ücret alan 1,8 milyon işçi dahil değildir.

Bu sayıyı da eklediğimizde asgari ücret altında ve asgari ücrete çok yakın ücret alanların sayısı 9,2 milyona yükselmektedir. Asgari ücretin yüzde 15 fazlası ve altında ücret alanların sayısı ise 9,9 milyona yaklaşmaktadır (Tablo 5). TÜİK HİA verileri ile SGK verileri arasında genel olarak paralellik olduğunu söylemek mümkündür.

TÜİK ve SGK verilerini birlikte ele aldığımızda 10 milyon civarında işçinin asgari ücret altında veya asgari ücretin yüzde 10 üstü civarında ücret aldığını söylemek mümkündür. Öte yandan asgari ücret sadece asgari ücret civarında ücret alanları değil ücretle çalışan herkesin ücretini etkilemektedir.

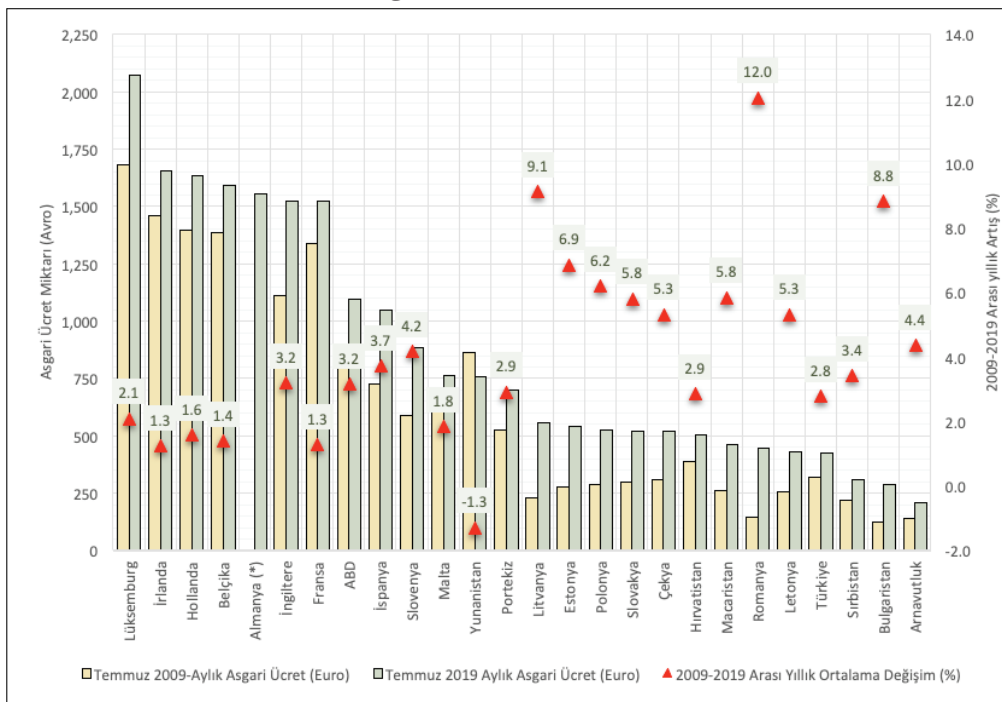
Tablo 5: Asgari Ücret Civarında Ücret Alan İşçi Sayısı (2017) (Bin)

Ücret Düzeyi	İşçi Sayısı	Toplam İşçi Sayısına Oranı
Asgari Ücret Altında	1.800.000	11,1%
Asgari Ücret Düzeyi ve Altında	6.871.550	42,2%
Asgari Ücretin %1 Fazlasının Altında	7.654.600	47,0%
Asgari Ücretin %5 Fazlasının Altında	8.360.640	51,4%
Asgari Ücretin %10 Fazlasının Altında	9.214.200	56,6%
Asgari Ücretin %15 Fazlasının Altında	9.899.440	60,8%
Asgari Ücretin %20 Fazlasının Altında	10.413.790	64,0%

Kaynak: SGK Yılığ 2017; aktaran TCMB Enflasyon Raporu 2018-IV ve TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması (2017)'den yararlanarak DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

TÜRKİYE AVRUPA'NIN EN DÜŞÜK ASGARİ ÜCRETİ ÜLKELERİNDEN

Grafik 4: AB Ülkelerinde Yıllık Asgari Ücret (Avro) (2009-2019)

Kaynak: Tablo 6'dan yararlanılarak DİSK-AR tarafından yapılmıştır.

Asgari ücret konusunda ileri sürülen iddialardan biri Türkiye'de asgari ücretin dünyadaki diğer ülkelere göre yüksek olduğu yönündedir. Bu iddialar Türkiye'nin asgari ücret gerçeğini yansıtmıyor. Tablo 6'da Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye'de Avro cinsinden yıllık asgari ücretler ve 2009-2019 arası değişim yer almaktadır. Türkiye Avrupa ülkeleri içinde en düşük asgari ücrete sahip 4. ülkedir. Türkiye'den daha düşük asgari ücrete sahip ülkeler Sırbistan, Bulgaristan ve Arnavutluk'tur.

AB ülkeleri içinde en yüksek asgari ücret aylık 2071 Avro ile Lüksemburg'a aittir. Asgari ücret İrlanda'da 1656, Hollanda'da 1636, Almanya'da 1557, İngiltere'de 1525, Fransa'da 1521 Avrodur. İspanya 1050 Avro asgari ücrete sahipken, Yunanistan 758, Portekiz 700, Polonya 533, Macaristan 464, Romanya 446 Avro asgari ücrete sahiptir. Böylece Türkiye'deki asgari ücret sadece Yunanistan, Portekiz ve İspanya gibi Avrupa Birliği'nin güney ülkelerinden değil, Polonya, Romanya ve Macaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerinden de düşük asgari ücrete sahiptir.

*2009'da Avrupa'da
Türkiye'den düşük asgari
ücretli 13 ülke varken, 2019'da
sadece üç ülke var*

Türkiye'de asgari ücretin yıllık artış hızı da pek çok Avrupa ülkesinden düşüktür. Türkiye'de 2009'da 321 Avro olan asgari ücret, 2019 yılında 422 Avroya yükselmiştir. Türkiye'de asgari ücretin yıllık artış hızı yüzde 2,8'dir. Asgari ücret Bulgaristan'da yıllık yüzde 8,8, Romanya'da yüzde 12, Macaristan'da yüzde 5,8 artmıştır. Asgari ücret İspanya'da 2009-2019 arasında yıllık ortalama yüzde 3,7, İngiltere'de 3,2, ABD'de 3,2 Slovenya'da yüzde 4,2 artmıştır (Grafik 4).

Türkiye'de asgari ücretin yıllık artışı hızı oldukça düşüktür. Böylece 2009'da Türkiye'den daha düşük asgari ücrete sahip ülkeler Türkiye'den çok daha yüksek asgari ücrete ulaşmıştır.

*Türkiye, Avrupa ülkeleri
içinde en düşük asgari ücrete
sahip 4 ülkeden biridir.*

2009'da Türkiye'den düşük asgari ücrete sahip 11 ülke varken, 2019'da bu sayı 3'e düşmüştür. Türkiye'de asgari ücret Avrupa ülkelerine göre diptedir ve oldukça yavaş artmaktadır.

Tablo 6: AB Ülkelerinde, ABD ve Türkiye'de Asgari Ücret (2009-2019)

Ülke	Temmuz 2009-Aylık Asgari Ücret (Euro)	Temmuz 2019 Aylık Asgari Ücret (Euro)	2009-2019 Arası Yıllık Ortalama Değişim (%)
Lüksemburg	1.683	2.071	2,1
İrlanda	1.462	1.656	1,3
Hollanda	1.399	1.636	1,6
Belçika	1.388	1.594	1,4
Almanya (*)	:	1.557	
İngiltere	1.113	1.525	3,2
Fransa	1.338	1.521	1,3
ABD	803	1.098	3,2
İspanya	728	1.050	3,7
Slovenya	589	887	4,2
Malta	635	762	1,8
Yunanistan	863	758	-1,3
Portekiz	525	700	2,9
Litvanya	232	555	9,1
Estonya	278	540	6,9
Polonya	287	523	6,2
Slovakya	296	520	5,8
Çekya	309	519	5,3
Hırvatistan	387	506	2,9
Macaristan	263	464	5,8
Romanya	143	446	12,0
Letonya	256	430	5,3
Türkiye	321	422	2,8
Sırbistan	220	308	3,4
Bulgaristan	123	286	8,8
Arnavutluk	137	211	4,4

Kaynak ve açıklama: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Minimum_wages,_July_2009_and_July_2019_\(EUR_per_month_and_%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Minimum_wages,_July_2009_and_July_2019_(EUR_per_month_and_%25).png) Erişim tarihi: 20 Kasım 2019

(*) Almanya'da 2009 yılında yasal asgari ücret uygulaması yoktu. Danimarka, İtalya, Kıbrıs (Güney), Avusturya, Finlandiya ve İsveç'te yasal-zorunlu asgari ücret sistemi yoktur. Asgari ücret toplu iş sözleşmeleri ile saptanmaktadır.

insan onuruna yaraşır

ASGARİ ÜCRET

ASGARİ ÜCRETİN MALİYETİ, BRÜTÜ VE NETİ

Asgari ücretten yapılan vergi ve diğer kesintiler aslından görünenden daha yüksektir. Asgari ücretin görünen-görünmeyen, dolaylı-dolaysız kesintilerini dikkate aldığımızda işçinin eline asgari ücretin sadece yüzde 49'unun net gelir olarak geçtiği görülmektedir. Asgari ücretin yüzde 51'i vergi ve kesintilere gitmektedir. Asgari ücretli bir işçinin 1537 TL'si vergi ve kesintilere gitmektedir (Tablo 7).

Gerçekte asgari ücretin yüzde 51'i vergi ve kesintilere gitmektedir.

Tablo 7: Asgari Ücretin Vergi ve Kesinti Yükü

Asgari Ücret Kalemi	Tutar (TL)	Oran
Brüt Ücret	2.558,4	85%
SGK Primi %15,5 (İşveren Payı)	396,6	13%
İşveren İşsizlik Sigorta Fonu	51,2	2%
İşverence İşçi Adına Yapılan Kesinti	447,7	15%
Asgari Ücretin Toplam Maliyeti	3.006,1	100%
Sigorta Primi İşçi Payı	358,2	12%
İşsizlik Sigortası Primi İşçi Payı	25,6	1%
Gelir Vergisi Matrahı	2.174,6	72%
Gelir Vergisi	326,2	11%
Damga Vergisi	19,4	1%
Doğrudan Kesintiler Toplamı	1.177,1	39%
Asgari Geçim İndirimi (AGİ)	191,9	6%
Ele Geçen Asgari Ücret	2.020,9	67%
Dolaylı Vergi (En Az)	360,0	12%
Toplam Kesintiler	1.537,1	51%
Net Gelir Olarak Asgari Ücret (AGİ Hariç)	1.469,0	49%
Net Gelir Olarak Asgari Ücret (AGİ Dahil)	1.660,9	55%

Kaynak: DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

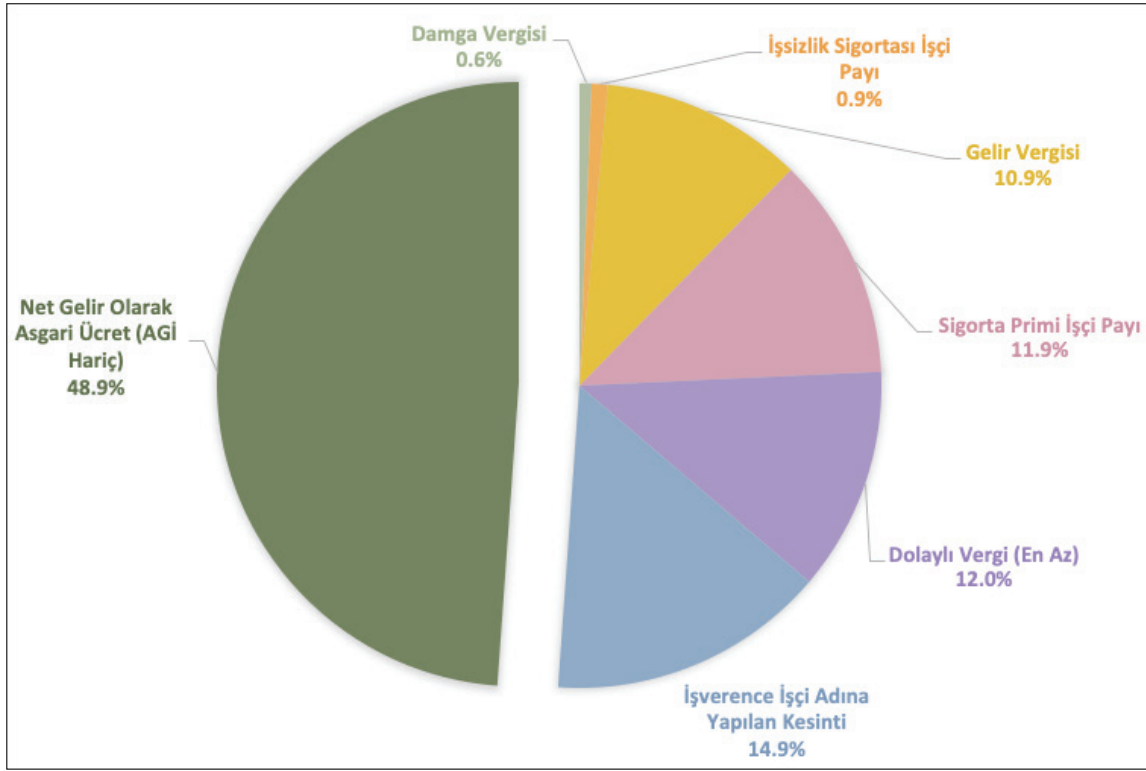
2019 asgari ücreti üzerinden örnekleyelim. Brüt asgari ücret 2558,4 TL'dir. Brüt asgari ücret üzerinden işveren işçiler adına 448 TL SGK ve işsizlik sigortası primi yatırmaktadır. Böylece asgari ücretin toplam maliyeti 3006 TL olmaktadır. Devlet işverenlere işçiler adına yatırdıkları bu sigorta payı için yüzde 5 indirim yapmaktadır. Aynı indirim işçilerin sigorta prim payı için yoktur.

İşverenler asgari ücreti 3006 TL olarak kabul etmekte ve sendikalarla yürüttükleri pazarlıklarda asgari ücretin maliyetini esas almaktadır.

Brüt asgari ücret üzerinden ise 358 TL sigorta primi, 25,6 TL işsizlik sigortası primi ve 19,4 TL damga vergisi kesilmektedir. Asgari ücretli bir işçi yılda 233 TL damga vergisi vermektedir. Böylece işçiler adına yapılan ve işçinin brüt ücretin yapılan kesinti toplamı 1177 TL'dir.

İşçinin eline geçen asgari ücret 1829 TL olmaktadır. Bu ücrete 192 TL Asgari Geçim İndirimi eklenecek asgari ücret net 2021 TL olmaktadır. Aşağıda ayrıntılı olarak anlatıldığı gibi AGİ asgari ücretin bir parçası değildir. Geçmişteki vergi iadesi uygulaması kaldırıldığında getirilen bir uygulamadır. Geçmişte nasıl vergi iadesi asgari ücretin bir parçası değilse bugün de AGİ; asgari ücretin bir parçası olarak kabul edilemez.

İşçinin eline bu doğrudan kesintilerden sonra geçen miktardan ise en az 360 TL dolaylı vergi (tüketim vergileri, KDV, ÖTV vb.) kesilmektedir. Böylece işçinin dolaylı ve dolaysız olarak ödediği vergi ve kesintiler 1537 TL'ye yükselmektedir. Buna karşın AGİ hariç 1469 TL, AGİ dahil 1661 TL net asgari ücret geliri, haneye giren asgari ücret geliri söz konusudur.

Grafik 5: Asgari Ücretin Maliyetinin Dağılımı (%)

Kaynak: DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

ASGARİ ÜCRET VE VERGİ DİLİMİ TARİFESİ

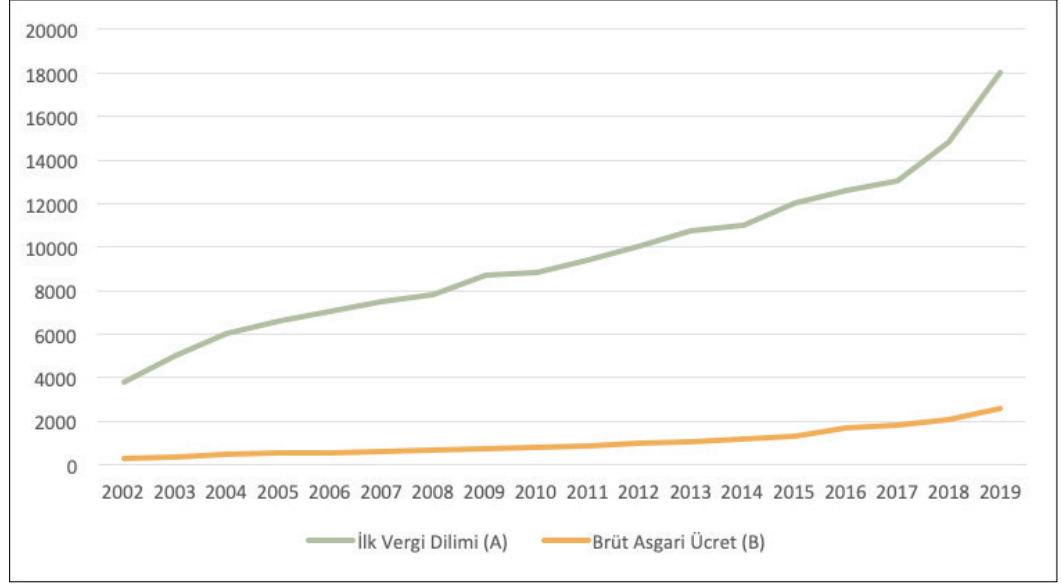
Asgari ücretliden ve düşük gelirli işçilerden alınan vergi ilk vergi dilimi tarifesi düşük tutularak artırıldı. Böylece asgari ücretliler yılın ikinci yarısında ikinci vergi dilimine girmeye başladılar. Oysa 2002 ve 2003 yıllarında ilk vergi dilimi tarifesi asgari ücretin 15-16 katı idi. Böylece asgari ücreti bir işçinin ikinci vergi dilimi tarifesine tabi olması söz konusu olmazdı. Ancak AKP iktidarında vergi dilimi tarifeleri asgari ücret ve enflasyondan daha az artırılarak 2019'da ilk vergi dilimi tarifesi asgari ücretin 7 katına indi (Tablo 8, Grafik 6).

2002 yılında gelir vergisi tarifesi brüt asgari ücretin 15 katı iken, günümüzde 7 katına denk gelmektedir. Böylece çalışanlar daha çok vergi ödemek zorunda kalıyor.

Tablo 8: İlk Vergi Dilimi Asgari Ücretin Kaç Katı?

Yıl	İlk Vergi Dilimi Tarifesi	Brüt Asgari Ücret	İlk Vergi Diliminin Asgari Ücretin Kaç Katı?
2002	3800	251	15,1
2003	5000	306	16,3
2004	6000	444	13,5
2005	6600	488	13,5
2006	7000	531	13,2
2007	7500	585	12,8
2008	7800	639	12,2
2009	8700	693	12,6
2010	8800	760	11,6
2011	9400	837	11,2
2012	10000	941	10,6
2013	10700	1.022	10,5
2014	11000	1.134	9,7
2015	12000	1.273	9,4
2016	12600	1.647	7,7
2017	13000	1.778	7,3
2018	14800	2.029	7,3
2019	18000	2.558	7,0

Kaynak: AÇSŞB ve Gelir İdaresi Başkanlığı verilerinden yararlanılarak DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

Grafik 6: İlk Vergi Dilimi Tarifesi ve Asgari Ücret Artışı (2002-2019)

Kaynak: Tablo 8'den yararlanılarak DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

AGİ işveren tarafından ödenen bir miktar değildir, AGİ devlet tarafından sağlanan bir destektir. İşverenin cebinden çıkmaz.

ASGARİ GEÇİM İNDİRİM (AGİ) ASGARİ ÜCRETİN PARÇASI DEĞİLDİR

Net asgari ücretin tutarı konusunda uzun zamandır bir karmaşa yaşanmaktadır. Net asgari ücret olduğundan yüksek gösterilmektedir. Bilindiği gibi 2008 yılına kadar ücretliler için vergi iadesi uygulaması söz konusuydu. Ücretliler topladıkları fatura ve fişler karşılığında devletten vergi iadesi almaktaydı. Vergi iadesi ücretin bir parçası değildi. Devlet tarafından yapılan bir ödemeydi. 1.1.2008'de vergi iadesi uygulaması kaldırıldı ve bunun yerine Asgari Geçim İndirimi (AGİ) uygulaması başlatıldı. Bilindiği gibi AGİ işçinin medeni durumuna ve çocuk sayısına bağlı olarak artmaktadır.

AGİ'nin dahil edilmesiyle net asgari ücret olduğundan yüksek gösterilmeye başlandı. Oysa AGİ işveren tarafından ödenmiyor ve ücret değildir. Net asgari ücret işveren tarafından işçiye ödenen miktardır. AGİ ise devlet tarafından sağlanan bir destektir.

Tabloda görüldüğü gibi 2019 itibarıyla AGİ hariç asgari ücret 2021 TL değil aslında 1829 TL'dir. İşveren tarafından işçiye ödenen net asgari ücret budur. Diğeri bütçeden sağlanan kamusal bir destektir.

AGİ'nin asgari ücret içinde gösterilmesi sonucunda asgari ücretin işverene maliyeti düşmektedir (Tablo 9).

Tablo 9: Asgari Ücret ve Asgari Geçim İndirimi (2008-2019)

Yıl	Net Asgari Ücret	Asgari Geçim İndirimi (AGİ)	AGİ Hariç Net Asgari Ücret
2008	481,6	45,6	435,9
2009	527,1	50,0	477,2
2010	576,6	54,7	521,9
2011	630,0	59,7	570,2
2012	701,1	66,5	634,6
2013	773,0	73,4	699,6
2014	846,0	80,3	765,6
2015	949,1	90,1	858,9
2016	1.301,0	123,5	1.177,4
2017	1.404,0	133,3	1.270,7
2018	1.603,1	152,2	1.451,0
2019	2020,9	191,9	1.829,0

Kaynak: DİSK-AR tarafından derlenmiştir.

İŞVERENLERE SAĞLANAN PRİM DESTEĞİ İŞÇİLERE SAĞLANMIYOR

2008 yılında başlatılan bir uygulama ile SGK işveren prim payının 5 puanı bütçeden karşılanmaktadır. Bu uygulamanın 2010'dan bu yana yükü 121 milyar TL'yi aşmıştır. 2010 yılında yüzde 3,8 olan prim

desteği toplamı 2017 yılında 23,6 milyar TL olmuştur. 2019 yılında ise 15,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2010 yılında 3,8 milyar TL olan yüzde 5 SGK işveren prim desteği 2018 yılında 20 milyar TL civarındadır. 2010 yılında bütçe içindeki oranı yüzde 1,3 olan işveren SGK prim desteği hızla artarak bütçe içinde yüzde 4'lük paya kadar yükselmiştir. 2019 yılı itibariyle bu pay yüzde 1,6'dır (Tablo 10). Görüldüğü gibi asgari ücret artışının çok önemli bir bölümü kamu kaynaklarından sağlanmaktadır. Böylece işverenin yükümlülüklerinin bir bölümü halkın sırtına yüklenmektedir. Bütçeden karşılanan 5 puanlık SGK desteği halkın, emekçilerin vergileriyle işverenlerin finansse edilmesi anlamına gelmektedir. Bütçeden işverenlere 5 puanlık SGK prim indirimi sağlanmasına karşın aynı uygulama işçiler için söz konusu değildir.

Tablo 10: İşverenlere Sağlanan Yüzde 5 SGK Prim Teşviki (2010-2019)

Yıl	Miktar (Milyar TL)	Bütçeye Oran (Yüzde)
2010	3,8	1,3
2011	4,7	1,5
2012	5,5	1,5
2013	7,3	1,8
2014	8,8	2,0
2015	9,9	2,0
2016	22,7	4,0
2017	23,6	3,7
2018	20,3	2,7
2019	15,3	1,6
Toplam / Ortalama	121,3	2,2

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı BUMKO Verileri, 2010-2019 (2019 yılı için Ekim ayı verisidir).

asgari ücret
3200tl
net!

ASGARİ ÜCRET KRİZDE ERİDİ

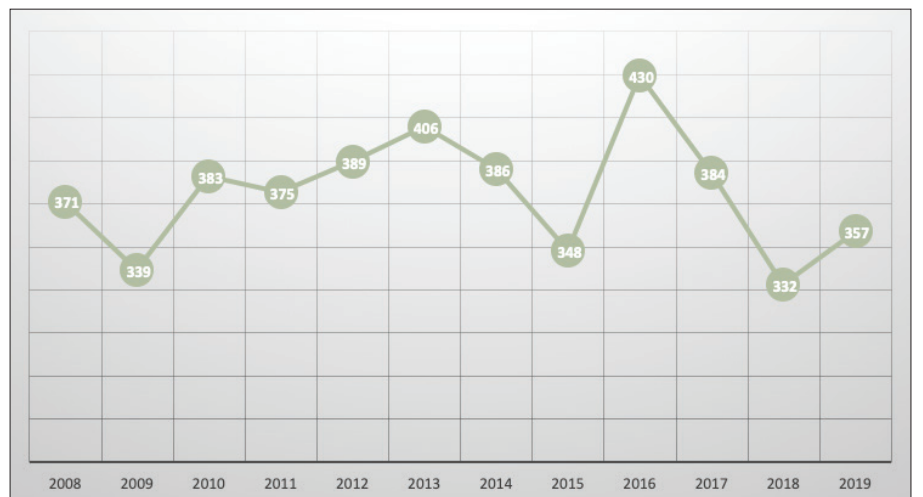
ASGARİ ÜCRET KRİZDE 430 DOLARDAN 357 DOLARA GERİLEDİ

Asgari ücret dolar karşısında da ciddi bir erimeyle yüz yüze. Asgari ücret dolar cinsinden son yıllarda ciddi biçimde geriledi. 2008'de 371 ABD doları olan asgari ücret, krizin etkisiyle 2009'da 339 dolara geriledi. 2010'da dolar cinsinden yükselen asgari ücret 2016'da 430 dolar düzeyine yükseldi. Sonra ekonomik ve siyasal istikrarsızlığa bağlı olarak asgari ücret dolar cinsinden gerilemeye başladı. 2019 itibariyle asgari ücret 357 ABD doları ile 2008 krizi sonrası düzeye çok yakın bir düzeye gerilemiş durumdadır.

2016 yılında aylık 430 ABD Dolarına karşılık gelen asgari ücret, 2019 Kasım ayı itibariyle 357 Dolara geriledi.

Grafik 7: ABD Doları Karşısında Net Asgari Ücret (2008-2019)

Kaynak ve Açıklama: ABD Doları TCMB yıllık ortalama döviz kuru, asgari ücret net olarak esas alınmıştır

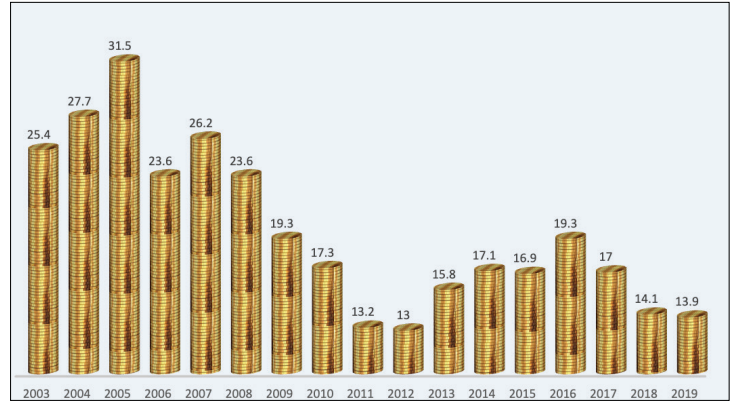
Tablo 11: Altın Karşısında Asgari Ücret (2003–2019)

Yıllar	Yıllık Ortalama Cumhuriyet Altını Fiyatı (TL) (A)	Net Asgari Ücret (Yıllık) (B)	Altın Karşısında Asgari Ücret (B/A)
2003	121	1.453	25
2004	131	1.573	28
2005	133	1.601	32
2006	193	2.319	24
2007	200	2.398	26
2008	245	2.942	24
2009	327	3.930	19
2010	401	4.809	17
2011	574	6.889	13
2012	647	7.763	13
2013	586	7.030	16
2014	595	7.137	17
2015	673	8.073	17
2016	807	9.683	19
2017	991	11.893	17
2018	1.360	16.318	14
2019	1.733	20.801	14

Kaynak: TCMB, Cumhuriyet Altını Fiyatları, DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

ASGARİ ÜCRETİ ÇALIŞAN 11 CUMHURİYET ALTINI KAYBETTİ

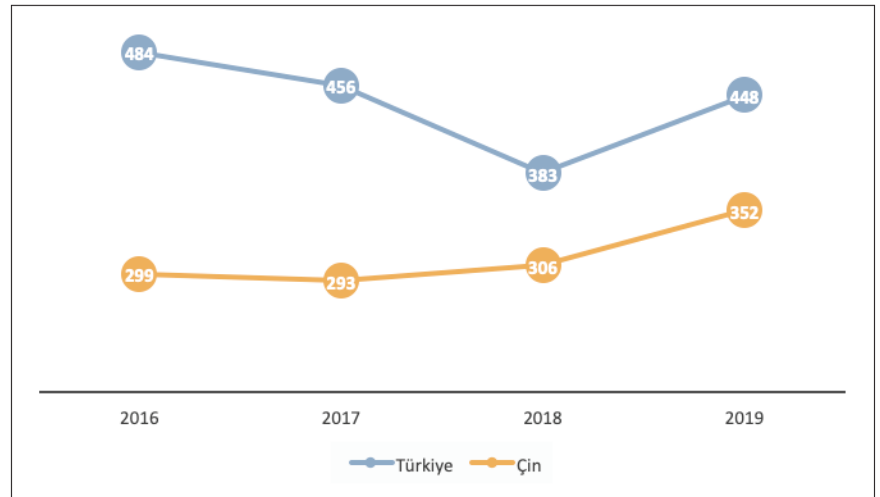
Asgari ücret sadece döviz karşısında değil altın karşısında da dramatik ölçüde değer kaybetti. Merkez Bankası'nın yıllık ortalama Cumhuriyet altını fiyatlarına göre 2003 yılında asgari ücretin yıllık tutarı ile 25 altın alınabilirken, 2019 itibarıyla yıllık net asgari ücretle sadece 14 Cumhuriyet altını alınabilmektedir (Tablo 11, Grafik 8).

Grafik 8: Altın Fiyatları Karşısında Asgari Ücret (2003–2019)

Kaynak: Tablo 11'den yararlanılarak DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

TÜRKİYE VE ÇİN ASGARİ ÜCRET DÜZEYİ ARASINDAKİ FARK DARALYOR

Türkiye dolar açısından ucuz işgücü cennetine dönüşmektedir. Türkiye'de asgari ücretin ABD doları karşısında gerilemesi Türkiye ile Çin'deki ortalama asgari ücretleri ABD doları bazında birbirine yaklaştırıyor. 2016 yılında Türkiye'de brüt asgari ücret 484 ABD doları iken, Çin'de ortalama 299 dolardı. Aradaki fark 185 dolardı. 2018 yılında Türkiye'de brüt asgari ücret 383 dolara gerilerken Çin'de ortalama 306 dolara yükseldi. Böylece iki ülke arasındaki fark 77 dolara geriledi. 2019'da ise aradaki fark 96 dolar düzeyindedir. (Grafik 9).

Grafik 9: Türkiye ve Çin'de Brüt Ortalama Asgari Ücret (2016–2019) (ABD Doları)

Kaynak ve açıklama: Çin'deki ortalama asgari ücretler <https://tradingeconomics.com/china/minimum-wages> adresinde yer alan verilerden alınmış ve Çin para birimi Yuan ilgili yılın kasım ayı kuru üzerinden ABD dolarına çevrilmiştir. TL de ilgili yılın kasım ayı kuru üzerinden ABD dolarına çevrilmiştir. Asgari ücretler brütür.

2016'da iki ülke arasında 185 dolar fark varken, 2018'de bu fark 96 dolara geriledi.

ASGARİ ÜCRET MİLLİ GELİR ARTIŞINDAN MAHRUM

Asgari ücret milli gelir artışının dolayısıyla ülke ekonomisinin büyümesinin gerisinde kaldı. Asgari ücret artışını sadece enflasyon kriteri üzerinden değerlendirmek eksik bir yaklaşımdır. Asgari ücretin milli gelir ve ekonomik büyümeden pay alıp alamadığı çok önemli bir sorundur.

Son 20 yılda asgari ücret artışı düzenli olarak milli gelir artışının altında kaldı.

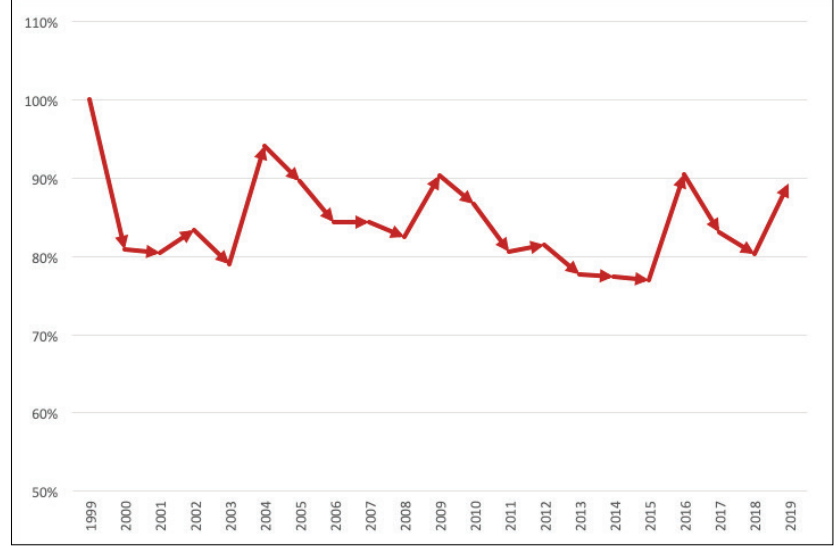
Asgari ücret artışı son yirmi yılda kişi başına gayri safi yurt içi hasıla artışının gerisinde kalmıştır. Asgari ücret kişi başına milli gelir artışından pay alamamış, tersine milli gelir karşısında asgari ücret sürekli düşük seyretmiştir. İşçiler, 1999'dan bu yana, hemen her yıl oranı değişmekle birlikte, milli gelir artışından pay alamayan bir asgari ücrete mahkûm edilmiştir. Bu kayıp bazı yıllarda yüzde 21'e kadar ulaşmıştır.

1999-2019 arasında Kişi Başına GSYH cari fiyatlarla yüzde 3064 artarken, cari asgari ücret yüzde 2733 oranında artmıştır. Asgari ücretlilerin kümülatif kaybı sadece son yıla göre hesaplanamaz. Asgari ücretli 20 yıl boyunca Kişi Başına GSYH altında bir asgari ücret almış ve birimkimli olarak büyük kayıplara uğramıştır.

Dolayısıyla asgari ücret enflasyona göre artmış olsa da artan kişi başına milli gelirden asgari ücretle çalışanlar almaları gereken payı alamamıştır.

Asgari ücret artışı milli gelir artışının çok altında kaldığı için asgari ücretle çalışanlar ciddi kayba uğramış görece olarak yoksullaşmış durumdadır. Diğer bir ifadeyle asgari ücretin milli gelir dağılımı içinde payı azalmıştır. Asgari ücret artan ulusal zenginlikten pay alamamıştır.

Grafik 10: Brüt Asgari Ücretin ve Kişi Başına Milli Gelire Oranı (1999-2019) 1999:100

Kaynak: Tablo 12'den hesaplanmıştır. Kaynak ve açıklama Tablo 12'nin altındadır.

Tablo 12: Asgari Ücret ve Milli Gelir Verileri-Ayrıntılı Tablo (1999-2019)

Yıl	Brüt Asgari Ücret (Yıl Sonu)	Brüt Asgari Ücret Endeksi	Kişi Başına GSYH TL	KB GSYH Endeksi	KB Milli Gelire Göre Asgari Ücret
1999	94	100	1691	100	100%
2000	119	127	2656	157	81%
2001	167	179	3766	223	80%
2002	251	268	5445	322	83%
2003	306	327	7007	414	79%
2004	444	474	8536	505	94%
2005	488	521	9844	582	90%
2006	531	567	11389	673	84%
2007	585	625	12550	742	84%
2008	639	682	14001	828	82%
2009	693	740	13870	820	90%
2010	760	812	15860	938	87%
2011	837	894	18787	1111	80%
2012	941	1005	20880	1235	81%
2013	1022	1091	23766	1405	78%
2014	1134	1212	26489	1566	77%
2015	1273	1360	29899	1768	77%
2016	1647	1760	32904	1946	90%
2017	1778	1899	38680	2287	83%
2018	2030	2168	45750	2705	80%
2019	2558	2733	51828	3064	89%

Kaynak ve açıklama: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı asgari ücret istatistikleri. Cari fiyatlarla Kişi Başına GSYH verileri Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı verilerinden alınmıştır. Brüt asgari ücret endeksi Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Endeksi'ne Bölünerek 1999'dan bu yana asgari ücret artışının Kişi Başına GSYH artışına oranı bulunmuştur. Asgari ücret ve GSYH için cari fiyatlar esas alınmıştır.

insan onuruna yaraşır

ASGARİ ÜCRET

ASGARİ ÜCRET TESPİTİNDE TÜİK HESABINA DAHİ UYULMUYOR

Uluslararası standartlar bir yana ülkemizde asgari ücretin ilgili yönetmeliğe uygun saptandığını dahi söylemek mümkün değildir. Ülkemizdeki asgari ücret tespiti sadece uluslararası normlara değil, **Asgari Ücret Tespit Yönetmeliğine** de aykırıdır.

TÜİK **Asgari Ücret Tespit Komisyonuna** her yıl bir işçinin geçimi için gerekli besin içi ve besin dışı harcamalara ilişkin asgari tutarı hesaplayıp sunmaktadır. Bir diğer ifadeyle yönetmelikte yer aldığı gibi TÜİK tek bir işçinin asgari yaşam maliyetini hesap etmektedir.

Tablo 13'de TÜİK tarafından hesaplanan asgari ücret ile komisyon tarafından saptanan asgari ücret yer almaktadır. Tablodan da görüleceği üzere asgari ücret TÜİK tarafından hesaplanan asgari ücretin altında kalmaktadır. Bazı yıllarda asgari ücret TÜİK hesaplamasına göre yüzde 35 eksik saptanmıştır. TÜİK tarafından 2018 Aralık ayında Asgari Ücret Tespit Komisyonuna sunulan ve Kasım 2018'deki asgari geçinme düzeyini belirleyen öneri 2,213 TL'dir. Kuşkusuz bu miktar Kasım

2018'deki düzeyi ifade ediyordu ve 2019 yılı içinde bu miktar çok daha yükselmiş olacaktı. Ancak Komisyon TÜİK tarafından yapılan bu öneriyi dikkate almadan asgari ücreti belirledi.

Tablo 13: Brüt ve Net Asgari Ücret ile TÜİK'e Göre Asgari Ücret (2003-2019)

Yıl	Net Asgari Ücret (B)	TÜİK Asgari Ücret Önerisi (Bir İşçi) (C)	Net/TÜİK B/C (Yüzde)
2003	256	327	78,4
2004	303	397	76,3
2005	350	422	83,0
2006	380	508	74,9
2007	403	590	68,3
2008	482	645	74,6
2009	527	720	73,2
2010	577	796	72,4
2011	630	900	70,0
2012	701	971	72,2
2013	773	1.025	75,4
2014	846	1.205	70,2
2015	949	1.425	66,6
2016	1.300	1.600	81,3
2017	1.404	1.669	83,9
2018	1603	1.894	84,6
2019	2021	2.213	91,3

Kaynak ve açıklama: Brüt ve net asgari ücretlerde yılın başındaki asgari ücret miktarı esas alınmıştır. TÜİK tarafından Asgari Ücret Tespit Komisyonuna sunulan tutarlar basından derlenmiştir. TÜİK'in ağır işler için önerdiği miktar esas alınmıştır.

ASGARİ ÜCRET TESPİTİNDE TÜİK HESABINA DAHİ UYULMUYOR

İŞÇİLERİN TALEBİ

TÜİK'İN ÖNERDİĞİ

KOMİSYONDAN ÇIKAN

ASGARİ ÜCRET NASIL BELİRLENMELİ VE NE KADAR OLMALI?

asgari ücret
3200tl
net!

• ASGARİ ÜCRET TESPİTİNDE ULUSLARARASI STANDARTLARA UYULMALIDIR

Ülkemizdeki asgari ücret tespitine ilişkin mevzuatı asgari ücreti işçinin sadece kendisinin asgari ihtiyaçları ile sınırlamaktadır. Bu tespit yöntemi değişmeli ve işçinin ailesini de dikkate alan bir tespit yöntemi kabul edilmelidir. Asgari ücret İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 131 sayılı Sözleşmesi'ne ve Avrupa Sosyal Şartı'na uygun biçimde işçinin kendisinin ve ailesinin insanca yaşamasına yetecek şekilde belirlenmelidir. Türkiye, 131 sayılı asgari ücret tespitine ilişkin ILO Sözleşmesi'ni onaylamalı ve Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'na asgari ücretle ilgili koyduğu çekinceyi kaldırmalıdır.

• ASGARİ ÜCRET TOPLU PAZARLIK YOLUYLA SAPTANMALIDIR

Çeşitli ülkelerde asgari ücret işçi ve işveren örgütleri arasında ulusal veya sektörel ölçekli toplu pazarlıklarla saptanmaktadır. Türkiye'de de böyle bir uygulamaya geçmelidir. Bu uygulama asgari ücretin ulusal ölçekli bir toplu pazarlığa dönüşmesine ve işçilerin asgari ücret pazarlığı sırasında greve başvurmaya imkân sağlayacaktır. Öte yandan teşmil mekanizmasının yaygın kullanılmasıyla asgari ücret sektörler düzeyinde toplu iş sözleşmeleriyle saptanan düzeye çekilebilir.

• ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONUNDA KADIN TEMSİLİ SAĞLANMALIDIR

Asgari Ücret Tespit Komisyonunun yapısı genellikle erkeklerden oluşmaktadır. Kadınların ortalama ücretinin asgari ücrete yakınlığı düşünülecek olursa komisyonda kadın temsiline güvence altına alınmasının gerekli olduğu görülmektedir. Bu yüzden Asgari Ücret Tespit Komisyonu'na katılan taraf heyetlerinde kadın temsilcilerin bulunmasını sağlayacak düzenleme yapılması gereklidir.

• TÜİK HESABI ASGARİ ÜCRET SAPTANMASINDA ALT SINIR OLMALIDIR

Asgari ücretin AGİ hariç net ödenecek kısmı hiçbir şekilde TÜİK tarafından komisyona sunulan miktarın altında kalmamalıdır. TÜİK 2018 Kasım ayı için asgari ücreti 2213 TL olarak hesaplamıştı. Komisyona sunulacak TÜİK önerisinin 2213 TL üzerine 2019 ortalama enflasyon artışını da içerecek şekilde olması beklenmelidir. Bu miktar pazarlık edilecek miktar değildir.

• ASGARİ ÜCRET NET VE AGİ HARIÇ HESAPLANMALIDIR

Asgari ücret net olarak hesaplanmalı. Ücretlerin asgari ücret kadar kısmından gelir vergisi kesintisi yapılmamalıdır. Devletin işverenlere sağladığı 5 puanlık SGK prim desteğine benzer şekilde asgari ücretli işçiler için de SGK prim desteği sağlanmalıdır.

Asgari Geçim İndirimi (AGİ) işverenler tarafından ödenen bir miktar değildir. Dahası ücret değildir. Devlet tarafından sağlanan bir sosyal destektir. AGİ'nin asgari ücretin bir parçası olarak kabul edilmesi doğru değildir. Bu yanıltıcı bir uygulamadır. Bu nedenle asgari ücret AGİ hariç olarak saptanmalıdır.

• BÜTÜN İŞÇİ VE MEMURLAR İÇİN TEK ASGARİ ÜCRET SAPTANMALIDIR

Tüm işçi ve memurlar için toplu pazarlık yoluyla tek asgari ücret saptanmalıdır. Ülkemizde 2012 sonrasında memurların maaşları ve dolayısıyla memur asgari ücretleri bütün memurlar için toplu sözleşme yoluyla belirlenmektedir. Ancak devletin işçi çalışanları ile devletin memur çalışanları arasında asgari ücret açısından farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Sosyal devletin ve eşitlik ilkesinin gereği tüm çalışanlar için tek asgari ücretin tespit edilmesidir. Oysa ülkemizde asgari memur maaşı ile asgari işçi ücreti arasında

insan onuruna yaraşır

ASGARİ ÜCRET

büyük farklılıklar yaşanmaktadır. En düşük devlet memuru maaşı Temmuz 2019 itibarıyla 3 bin 334 TL'dir.²

• ASGARİ ÜCRET MİLLİ GELİR ARTIŞINDAN YARARLANMALIDIR

Yukarıdaki verilerden görüldüğü gibi ülkemizde asgari ücret artışı reel milli gelir artışını altında kalmıştır. O yüzden asgari ücret artışında enflasyonun yanında bir diğer ölçüt de milli gelir artışı da mutlaka dikkate alınmalıdır.

• ASGARİ ÜCRET GEÇİM ÜCRETİ OLMALIDIR

Asgari ücret işçinin ve ailesinin asgari insani yaşam standartlarına uygun olmalıdır. Bu nedenle aile için yoksulluk sınırı esas alınmalı ve dört kişilik ailede iki çalışanın olacağı varsayımından hareketle asgari ücret yoksulluk sınırının yarısından az olmamalıdır.

• YENİDEN DEĞERLEME ARTIŞ ORANINDAN DAHA AZ ASGARİ ÜCRET ARTIŞI OLAMAZ

Vergi, harç ve ceza artışlarında uygulanacak yeniden değerlendirme oranının yüzde 22,6 olarak uygulanabileceği gündeme geldi.³ Her ne kadar bu oran nihai olarak Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenecek olsa da asgari ücret artışının her durumda yeniden değerlendirme artış oranı altında olması kabul edilemez.

• ASGARİ ÜCRET ARTIŞINDA HEDEF ENFLASYON ORANLARI ESAS ALINAMAZ

Bilindiği gibi Yeni Ekonomi Programı adı verilen 2020-2022 Orta Vadeli Programda "Kamunun yönlendirdiği bazı fiyat ve ücretlerde geçmiş enflasyon yerine YEP enflasyon hedeflerine göre ayarlamalar yapılacak, böylece enflasyonda atalet etkisi sınırlandırılacaktır" hedefine yer verilmişti. Aynı şekilde Uluslararası Para Fonu da 23 Eylül 2019'da yaptığı açıklamada "Geriyeye

² Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı verileri, Kasım 2019

³ <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/yeniden-degerleme-de-uygulanacak-rakamlar-cumhurbaskani-karari-ile-belirlenebilecek-/1636429>

dönük enflasyona dayalı ücret saptama sistemi ortadan kaldırılarak, asgari ücret artışı hedeflenen enflasyon ve verimliğe paralel saptanarak, işgücü piyasası esnekliği sağlanmalı" demişti.

Bu çerçevede asgari ücret müzakerelerinde Hükümet hedef enflasyonu gündeme getirebilir. 2020 Orta Vadeli Program enflasyon hedefi yüzde 8,5 olarak saptanmıştır. Asgari ücret tespitinde hedef enflasyonun esas alınması kabul edilemez.

• ASGARİ ÜCRET ARTIŞINDA BASKILANMIŞ ENFLASYON ORANLARI ESAS ALINAMAZ

Bilindiği gibi Tüketici Fiyat Endeksi değişim oranları yıllık ve aylık olarak hesaplandığı gibi 12 aylık ortalamalara göre de hesaplanmaktadır. Aylık ve yıllık değişim oranları sadece belirli bir dönem ile önceki dönem arasındaki artışını göstermektedir. Zaman zaman çeşitli müdahalelerle özellikle yıl sonu enflasyonun düşük göstermeye dönük çabalar olduğu biliniyor.

Vergi indirimleri, zamların geciktirilmesi vb. yöntemlerle enflasyon hesaplamasına müdahale edilmektedir. Uzun vadede ise bunun yapılması çok daha zordur. Bu nedenle asgari ücret ve ücret artışlarında yıllık değişim oranı değil 12 aylık ortalamalar dikkate alınmalıdır. Nitekim TÜİK'e göre Ekim 2019 itibarıyla yıllık değişim oranı yüzde 8,55 iken 12 aylık ortalamalara göre fiyatların değişimi yüzde 16,81 olmuştur.

• ASGARİ ÜCRET YILLIK HESAPLANMALIDIR

Asgari ücret tartışmalarının bir diğer önemli boyutu artışın altı aylık mı yıllık mı olacağı yönündedir. Kuşkuyla yer yok ki yıllık zam uygulamasından 6 aylık zam uygulamasına geçilmesi durumunda işçilerin reel kayıpları olacaktır. İşçiler bir önceki yılın enflasyonunun altı aylık kısmını zam olarak alamayacaktır. Bu nedenle reel asgari ücret düşecektir. Bu yüzden 6 aylık zam uygulaması kabul edilemez. Yıllık uygulama devam etmelidir.

ASGARİ ÜCRET “EN AZ” NE KADAR OLMALI?

DİSK yıllardır düzenli asgari ücret raporları hazırlamakta ve asgari ücret talebini bilimsel temele dayandırmaya çalışmaktadır. Nitekim bu çerçevede DİSK 2017 yılı için net 2000 TL, 2018 yılı için net 2300 TL, 2019 yılı için 2800 TL asgari ücret talep etmişti.

Asgari ücret düzeyini çeşitli yöntemlere göre hesaplamak mümkündür. Bu yöntemler değişik kriterlere dayandığı için aralarında kimi farklılıklar söz konusudur. Asgari ücret hedefimiz aşağıdaki yöntemlerin ortalamasına dayanmaktadır.

Birinci Yöntem (Yoksulluk Sınırına Göre Asgari Ücret-Geçim Ücreti):

Asgari ücret kuşkusuz geçim ücreti olmalıdır. DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası Sınıf Araştırmaları Merkezi (BİSAM) düzenli olarak yoksulluk sınırını hesaplamaktadır. Buna göre Ekim 2019 itibariyle dört kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı **7 bin 92 TL**'dir. Benzer şekilde Asgari Ücret Tespit Komisyonuna katılan Türk-İş de yoksulluk sınırını hesaplamaktadır. Türk-İş Ekim 2019 için yoksulluk sınırını **6 bin 850 TL** olarak açıklamıştır. Ailede iki kişinin çalıştığı varsayımı ile asgari ücret yoksulluk sınırının yarısından az olmamalıdır. DİSK ve Türk-İş'in yoksulluk sınırı verilerinin ortalamasının yarısı esas alındığında **3 bin 485 TL** altında asgari ücret yoksulluk sınırı altında kalmak anlamına gelecektir.

İkinci Yöntem (Kişi Başına Milli Gelir Artışına Göre Asgari Ücret Artışı):

Yukarıda da açıkladığımız gibi asgari ücret 1999 yılından bu yana milli gelirden düzenli pay alsaydı 2019 yılı için brüt 2 bin 558 değil TL değil brüt 2 bin 900 TL olması gerekirdi. Bu ise 2019'da 2 bin 20 değil 2 bin 320 TL civarında net asgari ücret anlamına geliyordu. **Cumhurbaşkanlığı 2020 Yıllık Programına göre 2020 yılı için Kişi Başına GSYH hedefi 58 bin 428 TL'dir. Bu durumda asgari ücretin en az kişi başına milli gelir artış oranında artması için brüt 3 bin 250 TL (şu anki kesintilerle net 2 bin 600 TL) olarak saptanması gerekir.**

İki Yöntemin Ortalaması: Asgari ücretin geçim ücreti olabilmesi için **yaklaşık 3 bin 500 TL**, kişi başına milli gelir artışına göre artırılması durumunda yaklaşık **2 bin 600 TL** civarında olması gerekir. İki ayrı asgari ücret hesabının ortalaması yaklaşık net 3 bin 200 TL civarındadır. Bu nedenle 2020 yılı için **3 bin 200 TL civarındaki asgari ücret talebi gerçekçi olacaktır.**

asgari ücret
3200tl
net!

KAYNAKLAR

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Asgari Ücret İstatistikleri,

<https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/asgari-ucret/asgari-ucret-2019/>

Alfonso Arpaia, Pedro Cardoso, Aron Kiss Kristine Van Herck ve Anneleen Vandeplass (2017), Statutory Minimum Wages in the EU: Institutional Settings and Macroeconomic Implications, IZA – Institute of Labor Economics

<http://ftp.iza.org/ppl24.pdf>

Anadolu Ajansı, 3 Temmuz 2018,

<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/yeniden-degerlemede-uygulanacak-rakamlar-cumhurbaskani-karari-ile-belirlenebilecek-/1636429>

Eurostat, Minimum wage statistics,

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Minimum_wages,_July_2009_and_July_2019_\(EUR_per_month_and_%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Minimum_wages,_July_2009_and_July_2019_(EUR_per_month_and_%25).png)

Gelir İdaresi Başkanlığı,

<https://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/gelir-vergisi-tarifesi>

Hazine ve Maliye Bakanlığı, BUMKO verileri, 2010-2019,

<http://www.bumko.gov.tr/TR,146/istatistikler.html>

ILO (2017), Minimum wage policy guide,

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_508566.pdf

OECD, <http://www.oecd.org/employment/emp/Minimum%20wages.pdf>

OECD, Real Minimum Wage dataset, 2018,

<https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RMW>

Sosyal Güvenlik Kurumu, 2008-2017 Yıllıkları,

http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari

Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/china/minimum-wages>

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Enflasyon Raporu, 2018,

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/enflasyon+raporu/2018/enflasyon+raporu+2018-iv>

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, EVDS Kullanım İstatistikleri,

https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket/collapse_25/5849/DataGroup/turkish/bie_mkaltytl/

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Gösterge ve İstatistikler,

<http://www.sbb.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gosterger/>

Türkiye İstatistik Kurumu (2017), Hanehalkı İşgücü Araştırması

Türkiye İstatistik Kurumu (2018), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması,

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30755>

Türkiye İstatistik Kurumu, 1994:100 Bazlı TÜFE Endeksi, Ekim 2019,

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1014

DISKAR

İNSANCA ÜCRET İÇİN 50 MÜCADELE YILI!

